

Jordbruksverkets redovisning av uppdrag i livsmedelsstrategins handlingsplaner för år 2024

Redovisningen inkluderar uppdrag som Jordbruksverket genomförde och hade medel för under 2024.

1 Sammanfattning

Jordbruksverket har under 2024 haft nio uppdrag i livsmedelsstrategins handlingsplan, som anges i punktlistan nedan. Myndigheten har haft flera uppdrag kopplade till livsmedelsstrategin, men i årsrapporten finns endast de uppdrag som finns i handlingsplan 2 och 3.

- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket.
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden.
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin.
- Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror.
- Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land.
- Vattenbrukspaketet.
- Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött.
- Vildsvinspaketet – Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris.
- Växtskyddsrådet.

När det gäller uppdraget att Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se kommer Tillväxtverket att lämna en gemensam redovisning för alla inblandade myndigheter. Jordbruksverket lämnar därför ingen enskild redogörelse av uppdraget, utan hänvisar till Tillväxtverkets redovisning. Observera att Jordbruksverkets två uppdrag i vildsvinspaketet redovisas i två olika kapitel i redovisningen. Samtliga uppdrag löper under perioden 2020 – 2025.

Jordbruksverkets uppdrag är sinsemellan olika och bidrar till livsmedelsstrategins övergripande mål på många olika sätt. De pågående uppdragen i livsmedelsstrategins handlingsplaner är viktiga för att nå livsmedelsstrategins mål, men de svenska företagen behöver även få rätt förutsättningar för att kunna producera mer hållbar mat och säkra livsmedelsförsörjningen. Det behövs långsiktigt lönsamma företag, att de naturresurser som krävs för produktionen tas om hand och värnas, att satsningar görs på forskning och utveckling, på kompetensförsörjning och att det finns tillgång på kompetent arbetskraft. Myndigheter behöver också ges möjligheter att förenkla och digitalisera i syfte att underlätta för företagen att göra rätt. Dessutom behövs en långsiktig finansiering, att möjligheterna som finns i de stora EU-programmen utnyttjas och att politiken är utformad för att stödja en ökande, konkurrenskraftig och hållbar livsmedelsproduktion.

1.1 Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

Uppdraget omfattar all vattenhantering i jordbruket, både inom växtodling och djurhållning. Arbetet ska stödja utveckling och tillämpning av regler och andra styrmedel som leder till en hållbar hantering av vatten som bidrar till att nå målen i livsmedelsstrategin. Det

långsiktiga arbetet med vattenfrågorna utifrån Jordbruksverkets strategi för hållbar hantering av vatten i jordbruket har lett till en ökad förståelse för vattnets roll som produktionsfaktor i jordbruket, inom Jordbruksverket och hos de myndigheter vi samverkar med.

Kompetenscentrums arbete är långsiktigt. De resultat vi sett under 2024 beror ofta på aktiviteter vi genomfört under 2023 och tidigare. Vi har länge pekat på behovet av översyn av regelverket för vattenverksamheter för att genomföra nödvändig anpassning av jordbrukets dräneringsanläggningar till klimatförändringar och nya miljökrav.

Ofta utgör vårt arbete bara en del i en större process. I många fall är det svårt att peka på tydliga kopplingar mellan det vi gör och utformningen av regler och villkor för jordbrukets vattenhantering. Ibland ser vi en tydlig koppling. Ett exempel är den svenska förordningen (2024:161) om återanvändning av vatten för bevattning inom jordbruket som kompletterar EU-förordningen om minimikrav för återanvändning av vatten.¹ Där bidrog våra synpunkter i remissrundan till enklare regler än vad som föreslagits.

Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden

Uppdragets syfte är att säkra tillgången till växtskyddsmedel i grödor som odlas i liten omfattning som till exempel yrkesmässig odling av grönsaker eller när växtskyddsmedlet har begränsade användningsområden ("Minor Use"). Resultaten av uppdraget leder till både tillgång till växtskyddsmedel i odlingen och till kunskap om lämpliga och möjliga kombinationer av behandlingar mot skadegörare för att ge bästa effekt. Säkrare odling ger högre skörd och minskat svinn.

Huvuddelen av anslaget för uppdraget går till LRF som genomför projektet "Minor Use". Fältförsöken som ligger till grund för ansökningarna om godkännande genomförs ofta under flera år. För år 2024 genomfördes 27 försök i ett femtontal olika grödor/kulturer. Kemikalieinspektionen godkände nio ansökningar under året. Några av ansökningarna behövde göras av formella skäl som att preparatet bytt innehavare och fått ett nytt registreringsnummer. Motsvarande hantering vid nya registreringsnummer tillämpas inte i våra grannländer.

LRF höll under säsongen två odlarträffar för att visa fältförsöken och cirka 30 personer deltog. Försöken besöks och följs dessutom löpande av rådgivare inom trädgårdsbranschen.

Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin

Genom den årliga rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2023 (Rapport 24:3) har vi uppnått ökad kunskap hos livsmedelskedjans aktörer, myndigheter, organisationer med flera om utvecklingen i livsmedelskedjan sedan livsmedelsstrategin beslutades.

Rapporten och dess indikatorer används som underlag till bland annat budgetpropositionen.

¹ Förordning (EU) 2020/741 av den 25 maj 2020 om minimikrav för återanvändning av vatten.

Uppdraget bidrar till att livsmedelsstrategin utvärderas och följs upp genom att indikatorer för hela livsmedelskedjan tas fram, levereras och används i de årliga rapporterna och fördjupningsstudierna kombinerat med kvalitativa resonemang och kvantitativa analyser.

Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Uppdragets mål är att Jordbruksverket fortsatt ska utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export. Jordbruksverket har under 2024 arbetat med,

- nya marknadstillträden för livsmedel och jordbruksprodukter till tredjeland som ger ökade exportmöjligheter för svenska företag,
- att få acceptans för regionalisering vid sjukdomsutbrott i Sverige som syftar till att möjliggöra fortsatt export från sjukdomsfria områden i Sverige och bibehållen lönsamhet för svenska företag med marknadstillträde i tredjeland, och
- deltagande i EU och internationella fora som bidragit till ökad kunskap om exportförhandlingar, samt kontakter, för att främja svenska exportintressen.

Detta uppdrag bidrar till ökad lönsamhet och konkurrenskraft hos företag i livsmedelskedjan genom att dessa ges förutsättningar att nå en större marknad, ökat nyttjande av investeringar, avsättning under produktionstoppar samt avsättning av produkter som inte efterfrågas på hemmamarknaden. Detta minskar i sin tur svinn. En ökad export möjliggör en ökad produktion av livsmedel och jordbruksvaror, vilket i sin tur kan bidra till en ökad försörjningsförmåga. Sammantaget kan detta vara viktigt för Sverige i händelse av kriser och ytterst krig.

Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

Uppdraget ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land.

Jordbruksverket medverkade, tillsammans med Livsmedelsverket, vid en inspektion från Filippinerna i december 2024 som syftade till att öppna marknaden för export av nötkött samt att bibehålla det befintliga exportgodkännande för griskött.

Detta uppdrag bidrar till ökad lönsamhet och konkurrenskraft hos företag i livsmedelskedjan genom att arbete för att öppna en ny marknad för nötkött genomförs och att det befintliga marknadstillträdet för griskött bibehålls. Sammantaget bidrar detta till förbättrade förutsättningar för en ökad export.

Vattenbrukspaketet

Främjandearbetet med vattenbruket har under 2024 fokuserat på resultat och genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet, analys av hinder och utvecklingsbehov av

algindustrin, planering och genomförande av konferenser, utveckling av webbplatsen svensktvattenbruk.se samt genomförande av tre upphandlingar, en överenskommelse och en utlysning.

Överenskommelsen avsåg finansiering av analys och provtagning av ostron avseende ostronsjukdomarna marteilios och bonamios. Provtagningen är en del i Sveriges ansökan om fristatus för sjukdomarna. Upphandlingarna av innovationssupport och lotsar har resulterat i ett tiotal konsultationer till vattenbrukets intressenter. Utlysningen inom innovationsåtgärden för vattenbruk i havs- fiskeri- och vattenbruksprogrammet resulterade i tolv ansökningar om drygt 41 miljoner kronor. Flera förslag avseende hinder och utvecklingsbehov för svensk algindustri samt förslag för en ökad genomförandegrad i havs-, fiskeri-, och vattenbruksprogrammet har lämnats till regeringen. Satsningen på vattenbruk i One Stop Myndighetsshop fick avbrytas då viktiga myndigheter inte hade möjlighet att prioritera detta arbete.

Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött

Jordbruksverket har i uppdrag att genomföra ett antal åtgärder i Vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin 2020 - 2025. I uppdraget ingår att genomföra insatser inom främst det strategiska området Konsument och marknad, vilket har som mål att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val. Arbetet har skett i samverkan med andra myndigheter i Vildsvinspaketet, vilket har bidragit till stärkt samarbete.

Uppdraget har bestått av att utlysa pengar för att främja vildsvinskött genom kunskapshöjande åtgärder riktade mot hela den potentiella marknaden och inkludera måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i den offentliga sektorn. Denna insats har bidragit till ökat intresse och ökad efterfrågan på vildsvinskött, främst inom offentlig sektor. Avslutande insats avser en utvärdering av alla åtgärder som varit del av Vildsvinspaketet som kommer att genomföras år 2025.

Vildsvinspaketet – Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Denna del av uppdraget handlar om att ge medel till Gård & Djurhälsan (G&D) för utveckling av kontrollprogrammet Smittsäkrad Besättning Gris (SSB Gris). Mer specifikt handlar denna del av uppdraget om biosäkerhet för att minska risken för direkta och indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin. Målsättningen är att utarbeta en ny status i programmet som är specifikt inriktad på biosäkerhetsåtgärder som skydd mot vildsvinskontakter. Statusen är tänkt att fungera som en garant för god biosäkerhet på gård och därmed skapa förutsättningar för utfärdande av undantagstillstånd vid in- och uttransport av levande djur från tamgrisbesättningar som finns i ett spärrat område i händelse av att Sverige drabbas av afrikansk svinpest (ASF) hos vildsvin. Den nya statusen har fått namnet SSB Gris ASF-status.

Utbrottet av ASF skapade en stor oro och ökade intresset för SSB Gris ASF-status. Genom vårt välfungerande samarbete mellan branschen och myndigheter har vi fortsatt att arbeta med att titta på vilken påverkan ett nytt utbrott av ASF skulle få för svensk grisproduktion.

Jordbruksverket har tagit fram tolkningar av EU:s regelverk på området² och i samverkan har vi analyserat konsekvenserna. Även slakteribranschen har under det gångna året insett behovet av en hög anslutningsgrad till programmets status för att säkra intransport av grisar. Detta arbete har lett till ett kraftigt ökat intresse för anslutning till statusen. Vid årets slut var totalt sju besättningar anslutna till SSB Gris ASF-status.

Växtskyddsrådet

Växtskyddsrådet har framgångsrikt genomfört strategiskt arbete (Major use-arbetet) för att förbättra tillgången till effektiva växtskyddsmedel i svensk växtodling, vilket möjliggjorde bekämpning av insekter under odlings säsongen 2024. Under 2024 har också en konsekvensbeskrivning av förväntade brister i växtskydd för utsädesburna sjukdomar i spannmål genomförts.

Växtskyddsrådet har under gjort en fördjupad analys av hur skyddet för pollinerande insekter i kan öka i jordbrukslandskap där växtskyddsmedel används. En kampanj från 2018 kring växtskyddsmedlet diflufenikan har lyckats sänka halterna i skånska ytvatten. Fältsymposiumet 2024 genomfördes i Örebro län och inkluderade dialoger med lantbruksföretag om sociala aspekter av hållbarheten i växtskyddsarbetet. Detta som en del i rådets utforskande arbete av ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet inom växtskyddet. Växtskyddsrådet arbetar med att sprida kunskap kring för ny precisionsbekämpningsteknik att bli en del av svenska växtskyddsinsatser i fält.

Växtskyddsrådets breda sammansättning av organisationer möjliggör olika perspektiv och erfarenheter, vilket ökar förutsättningarna för att främja konkurrenskraft och hållbarhet inom livsmedelsproduktionen i Sverige.

² KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 142/2011 av den 25 februari 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen

² KOMMISSIONENS GENOMFÖRANDEFÖRORDNING (EU) 2023/594 av den 16 mars 2023 om särskilda åtgärder för bekämpning av afrikansk svinpest och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2021/605

Uppdrag inom Livsmedelsstrategins handlingsplaner 2 och 3

Kunskap & innovation

- Medel till Nationella forskningsprogrammet
- Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan
- Förmedla bidrag till Sweden Food Arena
- Utveckla kompetenscentrum för växtförädling, SLU Grogrund

Konsument och marknad

- Ett kraftfullt vildsvinspaket
- Ökat marknadstillträde och anläggningsgodkännande för export
- Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag
- Fortsatt satsning på livsmedelsexport-ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader
- Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag
- Arbete för likvärdig kontroll
- Vidareutveckling och stärkande av nyckelhålmärkningen
- Insatser mot livsmedelsfusk
- Myndighetssamarbete för minskat matsvinn
- Utveckling av offentliga måltider
- Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Samordningsfunktionen EKO
- Utveckling av nationellt centrum för mathantverk

Regler och villkor

- Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
- Förenkling genom utveckling av verksamt.se
- Miljötillstånd (inom förenklingspaketet)
- Strategisk kompetensförsörjning
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Stärka Växtskyddsrådet
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vidareutveckla svenskt vattenbruk
- Avelsarbete på regnbåge

Tvärgående uppdrag

- Samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin

- Saknas ditt uppdrag? specificera:

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket</i>
Tillgänglig budget:	3 500 tkr
Utnyttjade medel	3 817 tkr
Uppdragets start och slutår	2020 - 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden (N2019/03241/JL och N2017/02364/SUN)</i>
Tillgänglig budget:	6 000 tkr
Utnyttjade medel	5 910 kr
Uppdragets start och slutår	2020 - 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt (N2019/03241/JL och N2017/01029/SUN)</i>
Tillgänglig budget:	1 500 tkr
Utnyttjade medel	1 891 tkr
Uppdragets start och slutår	2020 - 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror (N2017/07504/JM, N2017/06252/JM och N2019/03241/JL)</i>
Tillgänglig budget:	6 000 tkr
Utnyttjade medel	5 950 tkr
Uppdragets start och slutår	2020 - 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2017/07504/JM, N2017/06252/JM och N2019/03241/JL)</i>
Tillgänglig budget:	1 000 tkr
Utnyttjade medel	256 tkr
Uppdragets start och slutår	2020 - 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Vattenbrukspaketet (N2019/03241/JL)</i>
Tillgänglig budget:	<i>6 000 tkr</i>
Utnyttjade medel	<i>4 930 tkr</i>
Uppdragets start och slutår	<i>2020 - 2025</i>

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Vildsvinspaket (N2020/01012/DL, N2019/03259/DL (delvis), N2017/06252/JL (delvis)³)</i>
Tillgänglig budget:	<i>2 000 tkr</i>
Utnyttjade medel	<i>1 574 tkr</i>
Uppdragets start och slutår	<i>2020 - 2025</i>

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<i>Växtskyddsrådet (N2019/03241/JL och N2017/02364/SUN)</i>
Tillgänglig budget:	<i>3 000 tkr</i>
Utnyttjade medel	<i>3 089 tkr</i>
Uppdragets start och slutår	<i>2020 - 2025</i>

³ Här redovisas vildsvinspaketet som ett uppdrag, men i rapporten finns separata kapitel för Vildsvinspaket – främjande av vildsvinskött respektive Vildsvinspaket – vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris.

Innehåll

1	Sammanfattning	2
1.1	Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	2
	Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden	3
	Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin	3
	Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror ...	4
	Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	4
	Vattenbrukspaketet.....	4
	Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött	5
	Vildsvinspaketet – Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris.....	5
	Växtskyddsrådet.....	6
2	Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	14
2.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	14
2.2	Genomförda aktiviteter	14
	Sammanfattning	14
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	14
2.3	Uppnådda resultat	17
	Sammanfattning	17
	Beskrivning av uppnådda resultat	17
2.4	(Tidiga) effekter	18
2.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	18
2.6	Slutsatser	19
2.7	Fortsatt arbete.....	19
3	Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden	20
3.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	20
3.2	Genomförda aktiviteter	20
	Sammanfattning	20
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	21
3.3	Uppnådda resultat	22
	Sammanfattning	22
	Beskrivning av uppnådda resultat	23

3.4	(Tidiga) effekter	24
3.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	25
3.6	Slutsatser	26
3.7	Fortsatt arbete.....	26
4	Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin	27
4.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	27
4.2	Genomförda aktiviteter	27
	Sammanfattning	27
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	28
4.3	Uppnådda resultat	29
	Sammanfattning	29
	Beskrivning av uppnådda resultat	29
4.4	(Tidiga) effekter	30
4.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	31
4.6	Slutsatser	31
4.7	Fortsatt arbete.....	31
5	Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror .	32
5.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	32
5.2	Genomförda aktiviteter	32
	Sammanfattning	32
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	32
5.3	Uppnådda resultat	35
	Sammanfattning	35
	Beskrivning av uppnådda resultat	36
5.4	(Tidiga) effekter	37
5.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	37
5.6	Slutsatser	37
5.7	Fortsatt arbete.....	38
6	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	39
6.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	39
6.2	Genomförda aktiviteter	39
	Sammanfattning.....	39
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	40

6.3	Uppnådda resultat	40
	Sammanfattning.....	40
	Beskrivning av uppnådda resultat	40
6.4	(Tidiga) effekter	41
6.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	41
6.6	Slutsatser	41
6.7	Fortsatt arbete.....	41
7	Vattenbrukspaketet.....	42
7.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	42
7.2	Genomförda aktiviteter	42
	Sammanfattning	42
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	43
7.3	Uppnådda resultat	44
	Sammanfattning	44
	Beskrivning av uppnådda resultat	45
7.4	(Tidiga) effekter	46
7.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	47
7.6	Slutsatser	47
7.7	Fortsatt arbete.....	47
8	Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött	48
8.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	48
	Främjande av vildsvinskött	48
	Vildsvinskött i offentliga måltider	48
	Utvärdering av åtgärdernas effekt	48
8.2	Genomförda aktiviteter	49
	Sammanfattning	49
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	49
	Aktiviteter som Jordbruksverket har genomfört	49
	Aktiviteter som externa aktörer har genomfört	50
8.3	Uppnådda resultat	50
	Sammanfattning	50
	Beskrivning av uppnådda resultat	51
8.4	(Tidiga) effekter	51
8.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	52

8.6	Slutsatser	52
8.7	Fortsatt arbete.....	52
9	Vildsvinspaketet – Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris.....	53
9.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	53
9.2	Genomförda aktiviteter	54
	Sammanfattning	54
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	55
9.3	Uppnådda resultat	56
	Sammanfattning	56
	Beskrivning av uppnådda resultat	57
9.4	(Tidiga) effekter	57
9.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	58
	Regler och villkor.....	58
	Konsument och marknad.....	58
9.6	Slutsatser	58
9.7	Fortsatt arbete.....	59
10	Växtskyddsrådet.....	60
10.1	Uppdragsbeskrivning och syfte.....	60
10.2	Genomförda aktiviteter	61
	Sammanfattning	61
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	62
10.3	Uppnådda resultat	65
	Sammanfattning	66
	Beskrivning av uppnådda resultat	66
10.4	(Tidiga) effekter	68
	Förväntade effekter	68
	Potentiella bieffekter	68
10.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	69
10.6	Slutsatser	69
10.7	Fortsatt arbete.....	69

2 Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

2.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Regeringen gav 2017 Jordbruksverket i uppdrag att inrätta ett kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten (N2017/02364/SUN). Fokus låg på att hantera överskott av vatten för att förbättra jordbruksmarkens produktivitet. Genom ett regeringsbeslut 2019 vidgades perspektivet till att även hantera brist på vatten (N2019/03241/JL). Från och med 2020 omfattar uppdraget alltså all vattenhantering i jordbruket, både inom växtodling och djurhållning. Arbetet ska stödja utveckling och tillämpning av regler och andra styrmedel som leder till en hållbar hantering av vatten som bidrar till att målen i livsmedelsstrategin nås. Kompetenscentrum ska även ta fram underlag som regering och riksdag behöver för att utveckla politik och lagstiftning inom området.

2.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Regeringskansliet	Bidra med kunskap i beslut som rör jordbrukets vattenhantering, t.ex. utredningar, yttranden över remisser och svar på frågor.
Jordbruksverket och andra myndigheter	Deltagande i arbetsgrupper i referensgrupper och nätverk. Medverka i kurser och konferenser. Svar på remisser och frågor. Bidra med kunskap i processer som påverkar jordbrukets vattenhantering och ta del av kunskap från andra områden för att utveckla vårt arbete.
Universitet och forskningsinstitut, konsulter, rådgivare, entreprenörer, branschorganisationer, miljöorganisationer och jordbrukare.	Delta i nätverk, medverka i kurser och konferenser, svara på frågor. Bidrar till att utveckla vår egen och andras kunskap om jordbrukets vattenhantering. Informera om och förankra vårt arbete för att stödja en hållbar hantering av vatten i jordbruket.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Jordbrukets utmaningar inom vattenområdet kan inte lösas bara inom jordbrukssektorn. Vattenfrågorna berör alla sektorer i samhället och ett flertal myndigheter är inblandade i vattenarbetet. För att påverka regler och villkor för hantering av vatten i jordbruket behöver vi samverka inom Jordbruksverket, med andra myndigheter och offentliga institutioner, med jordbrukare och med andra aktörer i branschen.

Vår primära målgrupp är Regeringskansliet och myndigheter som tillsammans utformar regler och villkor för vattenhanteringen. För att utveckla vår egen och andras kunskap samt informera om och förankra vårt arbete vänder vi oss också till universitet och forskningsinstitut, konsulter, rådgivare, entreprenörer, branschorganisationer, miljöorganisationer och jordbrukare.

Jordbrukets vattenhantering ingår ofta i ett större sammanhang. Det kan exempelvis handla om processer som berör vattenförvaltningen i stort och drivs av andra myndigheter eller processer som rör jordbrukets kompetensförsörjning inom fler områden än vatten. Det innebär att det ofta inte är vi själva som sätter dagordningen utan vi måste anpassa oss till olika uppdrag och initiativ från andra myndigheter, vara flexibla och göra omprioriteringar.

Utredningar

Kompetenscentrum genomför utredningar både på egen hand och tillsammans med andra myndigheter. Exempel på arbete under 2024 kopplat till utredningar är:

- Arbete med statistik och skrivit rapport om täckdikning i Sverige 2023⁴.
- Medverkan i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag med att ta fram vägledning för återvätning av våtmarker på jordbruksmark. Uppdraget redovisades i juni 2024.
- Medverkan i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om förenkling av regler för att underlätta återvätning. Uppdraget redovisas i februari 2025.
- Framtagande av en rapport och ett praktiskt råd om vattenförsörjning till djurhållning, baserat på projektet Robust enskild vattenförsörjning genom beredskap och redundans. Skrifterna kommer att publiceras i början av 2025.

Deltagande i arbetsgrupper, referensgrupper och nätverk

En viktig del av kompetenscentrums arbete är att delta i olika grupper och nätverk både för att bidra med kunskap och, i samverkan med andra, bygga ny kunskap, informera om vårt arbete och förankra vår kunskap i aktuell forskning och praktisk verksamhet. Under det gångna året har vi deltagit i följande arbetsgrupper och nätverk:

- Vattenförsörjningsgruppen under Nationella samordningsgruppen för dricksvatten.
- Vattenmyndigheternas dialog om Jordbruksverkets rapportering av åtgärdsgenomförande i de nya åtgärdsprogrammen.
- Samverkan om anläggning och restaurering av våtmarker, en myndighetsgrupp med representanter från Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, ledd av Naturvårdsverket.
- Referensgruppen för Projekt hydrologiskt korrigerad markhöjningsmodell och flödeslinjer.
- Referensgrupp för det Formas-finansierade projektet En hållbar och motståndskraftig vattenförsörjning i Sverige: helhetslösningar på grundvattentorka och vattenbrist. Projektet pågår 2024–2026 och leds av Göteborgs universitet.

⁴ Täckdikning i Sverige 2023, Jordbruksverket, OVR689, 2024

- Vi har bidragit till vattenmyndigheternas arbete med genomförandet av dricksvattendirektivet genom att delta i två workshoppar om riskbedömning och riskhantering i tillrinningsområden för uttagspunkt för dricksvatten.
- Referensgrupp för forskningsprojektet Återvinning och återanvändning av resurser från avloppsströmmar – bästa tillgängliga kunskap och erfarenhet från praktiken, finansierat av Naturvårdsverket. Projektet slutredovisades i september 2024 och leddes av IVL.
- Referensgrupper för två av Miljösamverkan Sveriges projekt. Det ena handlade om tillsyn av vattenuttag. Det andra handlade om tillsyn i skyddsområden för dricksvatten.

Vi deltar även i regelbundna avstämningsmöten med Sveriges geologiska undersökning (SGU), Lantmäteriet och Regeringskansliet.

Vi har representanter i styrelserna för Hydrotekniska sällskapet och Föreningen vattens hydrologisektion. Hydrotekniska sällskapet är ett nätverk för alla som arbetar med vatten inom jordbruket. Föreningen Vattens hydrologisektion är ett nätverk för hydrologifrågor inom alla samhällssektorer.

Medverkan i kurser och konferenser

För att nå ut med kunskap till våra målgrupper, men också för att få återkoppling, medverkar vi på kurser och konferenser med anknytning till jordbrukets vattenhantering. Exempel på medverkan under 2024 listas nedan:

- Jordbruksverkets klimat-, energi-, och vattenkonferens, den 7–8 februari.
- Hydrotekniska sällskapets vattendag, den 28 februari, som hade temat Översvämning av stad och land – Vad tål vi och vad får det kosta?
- Sveriges dränerares riksförbunds årsmöte, den 9 mars.
- Borgeby Fältdagar den 26–27 juni.
- Hydrotekniska sällskapets studieresa till Norrbotten, den 28–29 augusti. I anslutning till studieresan besökte vi även länsstyrelsen i Norrbotten.
- Brunnby Lantbrukardagar, den 3–4 juli.

Yttrande över remisser och frågor

Vi yttrar oss över remisser och svarar på frågor från Regeringskansliet, myndigheter, kommuner, internationella organisationer och enskilda. Under 2024 har vi bland annat medverkat i arbetet med följande remisser och frågor:

- En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande, Betänkande av utredningen om Vattenfrågor vid planläggning och byggande, SOU 2023:72.
- Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, promemoria från Regeringskansliet. Vi yttrade oss bland annat om ändring av undantag från kravet på tillstånd för uttag av vatten till jordbruksfastigheter, det så kallade husbehovsundantaget.
- Förordningsändringar, återvunnet vatten, delning från Regeringskansliet.

- RU Råvattendata, Livsmedelsverket, SGU.
- Klimatanpassningsutredningen 2025, vi lämnade synpunkter vid utredningens inledande möte med myndigheter i maj och medverkar med en expert från och med september.
- Förslag till genomförandeförordning för EU:s Farm sustainability data network (FSDN) som är en utveckling av Farm accountance data network (FADN).
- Areella näringar vid vatten, betänkande av Utredningen om ändamålsenliga undantag från strandskyddet för de areella näringarna, SOU 2023:103.
- Vägledning bevattningsdammar, Länsstyrelsen Skåne.
- Vägledning träd längs vatten, Länsstyrelsen Skåne.
- Föreskrifter övervakning, riskbedömning grundvatten, SGU
- Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning, promemoria från Klimat och näringslivsdepartementet, augusti 2024.

2.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Det långsiktiga arbetet med vattenfrågorna utifrån Jordbruksverkets strategi för hållbar hantering av vatten i jordbruket har lett till en ökad förståelse för vattnets roll som produktionsfaktor i jordbruket inom Jordbruksverket och hos de myndigheter vi samverkar med.

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Ökad kunskap om jordbrukets förutsättningar hos berörda myndigheter.	Berörda myndigheter tar större hänsyn till jordbrukets förutsättningar
Nått ut till 300 personer genom medverkan på kurser och konferenser.	Ökad kunskap om jordbrukets hantering av vatten

Beskrivning av uppnådda resultat

Kompetenscentrums arbete är långsiktigt. De resultat vi sett under 2024 beror ofta på aktiviteter vi genomfört under 2023 och tidigare. Ett exempel är regeringens inriktning, i handlingsplanen för klimatanpassning, om att det behövs en översyn av regelverket för vattenverksamhet för att tillgodose behoven i de areella näringarna, där vi känner igen formuleringar från våra tidigare yttranden.

Ofta utgör vårt arbete bara en del i en större process. I många fall är det svårt att peka på tydliga kopplingar mellan det vi gör och utformningen av regler och villkor för jordbrukets vattenhantering. Ibland ser vi en tydlig koppling. Ett exempel är den svenska förordningen (2024:61) om återanvändning av vatten för bevattning inom jordbruket som kompletterar

EU-förordningen om minimikrav för återanvändning av vatten.⁵ Där bidrog våra synpunkter i remissrundan till enklare regler än vad som först föreslagits.

Vi hade hoppats kunna bidra till den översyn av regelverket för vattenverksamhet som aviserats i handlingsplanen för klimatanpassning, men den har ännu inte kommit igång. Vi hade även hoppats att vi genom vår medverkan i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag ”Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning” i högre grad skulle ha bidragit till att underlätta för alla som behöver tillämpa miljöbalkens regler om vattenverksamhet.

Vi har inte nått så långt som vi skulle önska men det vi tar med oss från samarbetet med Naturvårdsverket är en fördjupad insikt om de oklarheter som finns i regelverket. Lagstiftningen är delvis föråldrad och innehåller ord och begrepp som är svårtillgängliga. Översyn av språk, begrepp och struktur är därför en viktig del av den fortsatta översynen av regelverket för att möta behoven i de areella näringarna.

En av utmaningarna när det gäller regelverket för vattenverksamheter är kopplingen till regelverket för förvaltning av samfälligheter. Under året har vi därför återupptagit samarbetet med Lantmäteriet eftersom vi bedömer att de är en viktig samarbetspartner i dessa frågor.

2.4 (Tidiga) effekter

Tillgång till väl-dränerad mark, möjlighet till bevattning och vattenförsörjning till djuren är förutsättningar för en konkurrenskraftig och hållbar matproduktion. Genom kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket har medvetenheten om jordbrukets behov av vatten ökat och dess betydelse för framtida matproduktion och livsmedelsförsörjning.

2.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Vatten är tillsammans med tillgång till jordbruksmark, växtnäring och växtskydd en grundläggande faktor för livsmedelsproduktion. Klimatförändringarna innebär att behovet av vatten ökar både inom jordbruket och inom andra sektorer, men även att risken för blöta perioder ökar. Jordbrukarna måste hantera både för mycket och för lite vatten.

Jordbruket påverkar flera vattenrelaterade miljömål negativt. För att uppnå livsmedelsstrategins mål behöver jordbrukets vattenhantering bli mer hållbar. Jordbrukarna som hanterar vattnet har en nyckelroll. Kompetenscentrums uppgift är att bidra till regler som ger förutsättningar för att jordbrukarna ska kunna hantera vattnet på ett hållbart sätt. Uppdraget är inriktat mot det strategiska området Regler och villkor men har, genom

⁵ Förordning (EU) 2020/741 av den 25 maj 2020 om minimikrav för återanvändning av vatten.

inriktningen mot kompetensutveckling, även en tydlig koppling till området Kunskap och innovation.

2.6 Slutsatser

Kompetenscentrums verksamhet har visserligen lett till en ökad förståelse för vattnets roll som produktionsfaktor i jordbruket inom Jordbruksverket och hos de myndigheter vi samverkar med, men hittills har det inte lett till så stora förändringar i de regler och villkor som har betydelse för jordbrukets vattenhantering och bidrar till livsmedelsstrategins mål. Utöver stödet till täckdikning och bevattningsdammar i den strategiska planen så har det mesta handlat om att se till att regler för att minska påverkan på miljö och klimat inte får oproportionerliga konsekvenser för jordbruket. Ett stort antal regeringsuppdrag och remisser som rör regeländringar för att begränsa påverkan på miljön och klimat har gjort att kompetenscentrums utrymme för att bidra till offensiva åtgärder har varit begränsat.

Våra slutsatser av detta är att vi behöver förändra vårt sätt arbeta och att regeringen behöver bli tydligare i sin styrning.

Regeringen behöver hänvisa till livsmedelsstrategins mål i alla uppdrag och direktiv som har betydelse för jordbrukets vattenhantering. Det gäller uppdrag till alla myndigheter, inte bara till Jordbruksverket. Livsmedelsproduktionen behöver få ett större utrymme i det omfattande utredningsarbete som just nu pågår inom vattenområdet. Vi behöver ta vara på branschens ökande engagemang för vattenfrågorna. Vi behöver utgå ifrån principerna om olika aktörers roller och drivkrafter och behovet av samverkan i Jordbruksverkets strategi för hållbar vattenhantering i jordbruket. Vi behöver ha en dialog med näringen om vilka frågor vi ska driva, vilka frågor de ska driva och vad vi behöver göra tillsammans.

Vår bedömning är att vi behöver lägga fokus på förändringar av regelverket för förvaltning av samfällda diken och andra vattensamfälligheter samt miljöbalkens regler för markavvattning och vattenuttag. Vi tror att branschen skulle kunna ta större ansvar för utvecklingen av rådgivare, entreprenörer och leverantörer inom vattenområdet. Det kan exempelvis handla om fortbildning av grävmaskinister som ska rensa diken, brist på kapacitet i täckdikningsbranschen och anvisningar för läggning av dräneringsrör

2.7 Fortsatt arbete

Vi kommer att fortsätta nuvarande arbete med utredningar, arbetsgrupper, nätverk, yttranden och medverkan i kurser och konferenser men ser behov av en hårdare prioritering av vilka uppgifter vi ska ta oss an. I enlighet med våra slutsatser behöver vi lägga större fokus inom de områden där det finns störst behov av vår medverkan. Vi behöver fortsatt medverka till att minska jordbrukets påverkan på miljön, men där är det många som är med och bidrar. Vi behöver fortsatt arbeta med jordbrukets behov av vattenförsörjning, men där har vi redan uppnått en stor förståelse från övriga aktörer. Vi behöver framförallt satsa på dränering av jordbruksmark, där behovet är stort men medvetenheten hos andra myndigheter är begränsad.

Vi ser behov att ta fram en handlingsplan för miljö- och klimatanpassning av jordbrukets huvudavvattning. Arbetet behöver ske i samverkan med branschen och berörda

myndigheter. Vi hoppas att kommande handlingsplan för Livsmedelsstrategin ger förutsättningar för detta.

3 Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden

3.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Jordbruksverket ska ge stöd för arbetet med att utveckla och säkra att det finns tillgång till växtskyddsmedel, för ett hållbart växtskydd för grödor som odlas i liten omfattning eller som har mindre användningsområden, se regeringsbesluten den 23 mars 2017 (N2017/02364/SUN) och den 19 december 2019 (N2019/03241/JL). Uppdraget ska bidra till att förbättra tillgången till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimera riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö. Det kan vara både biologiska och kemiska växtskyddsmedel och allmänkemikalier.

De grödor som omfattas av begreppet ”grödor som odlas i liten omfattning eller som har mindre användningsområden” är i princip den yrkesmässiga trädgårdsodlingen på friland och i växthus, men även vissa jordbruksgrödor som till exempel vallfrö och oljelin. I artikel 51.3 i förordning (EG) nr 1107/2009⁶ regleras vilka åtgärder medlemsstaterna får vidta för att underlätta eller uppmuntra inlämnandet av ansökningar om att produktgodkännandet av redan godkända växtskyddsmedel ska utvidgas till att gälla mindre användningsområden.

Begreppet mindre användningsområden definieras i förordningens artikel 3.26 som ”användning av ett växtskyddsmedel i en särskild medlemsstat på växter eller växtprodukter som

- a) inte odlas i större omfattning i den medlemsstaten, eller
- b) odlas i stor omfattning, för att fylla ett exceptionellt växtskyddsbehov”.

3.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Yrkesmässiga odlare av trädgårdsgroddor (frukt, bär, grönsaker, prydnadsväxter)	De har varit inbjudna till visningar av fältförsök och demonstrationsförsök där de får kännedom om olika produkter som är i försök,

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävandet av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
	behandlingsstrategier och resultat. Det går också att få information via projektledaren. Odlarna får tillgång till relevanta växtskyddsmedel först efter att medlen/användningen har godkänts av Kemikalieinspektionen.
Rådgivare inom sektorn	De har deltagit i inventering av aktuella skadegörarproblem i olika grödor. Rådgivarna har bjudits in till kunskapshöjande aktiviteter som fältförsök och demonstrationsförsök under säsongen. Efter säsongen blir rådgivarna inbjudna till genomgång av försöken och resultaten.
Företag som äger växtskyddsmedel (växtskyddsmedelsagenturer)	De har deltagit i inventering av aktuella skadegörarproblem, samt i diskussioner om förutsättningar för respektive växtskyddsmedel och behov av strategier för att bekämpa relevanta skadegörare.
Lantbrukarnas ekonomi AB / Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)	Beviljande av medel för att driva projektet "Förbättra tillgången till växtskyddsmedel ("Minor Use)". LRF ansvarar för det praktiska genomförandet av större delen av uppdraget, så de genomför aktiviteterna i projektet (planering av fältförsök, sammanställning av resultat, inlämning av ansökningar till Kemikalieinspektionen, visningar av försöken för odlare och rådgivare).
European Minor Uses Coordination Facility (MUCF)	Medfinansiering av MUCF:S verksamhet.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Största delen av anslaget för uppdraget betalas ut till Lantbrukarnas Ekonomi AB (LEAB) för att LRF ska genomföra projektet "Förbättra tillgången till växtskyddsmedel ("Minor Use)". LRF ansvarar för inventering av aktuella skadegörarproblem, planering av fältförsök och andra studier samt sammanställningar av dessa och att lämna in ansökningar till Kemikalieinspektionen om godkännande av växtskyddsmedel. Det finns en styrgrupp för projektet där Jordbruksverkets växtskyddsrådgivare är representerade. Vilka delprojekt (fältförsök, studier etc.) som ska genomföras under året bestäms av styrgruppen.

Ansökningarna om godkännande till Kemikalieinspektionen avser något av följande

- godkännande för ytterligare användning av ett växtskyddsmedel genom att ansöka om ett utvidgat produktgodkännande för ett mindre användningsområde (UPMA), eller
- dispens från kravet på produktgodkännande för ett växtskyddsmedel vid en nödsituation.

När Kemikalieinspektionen beviljat ansökan får odlarna möjlighet att använda det aktuella växtskyddsmedlet mot den relevanta skadegöraren i den aktuella grödan enligt villkoren i godkännandet.

De företag som äger de olika växtskyddsmedlen bjuds in till inventeringen av aktuella skadegörarproblem, där man också diskuterar vilka nya förutsättningar som företrädarna ser

för respektive växtskyddsmedel. Även odlarnas behov av strategier för att bekämpa relevanta skadegörare diskuteras.

Rådgivarna inom sektorn tillfrågas också inför säsongen om relevanta skadegörarproblem i de olika grödorna. De får sammanställningen av försöken och på förfrågan får de ta del av försöksrapporter. Detta ger dem möjlighet att följa utvecklingen och ge korrekt och uppdaterad information till odlarna.

Dessutom har kunskapshöjande aktiviteter genomförts om de undersökta växtskyddsmedlen och deras effekter och om strategier för behandlingskombinationer av medel, dos och/eller tidpunkter, inklusive appliceringsteknik. Det görs dels vid försök som odlarna och rådgivarna får besöka under växtsäsongen, dels vid en genomgång efter växtsäsongen för att ta del av de sammanställda resultaten.

Under 2024 visades försöken på två platser för cirka 30 personer, vilka var odlare, rådgivare och företagsrepresentanter. Försöken besöks och följs dessutom löpande av rådgivare inom trädgårdsbranschen.

LRF:s projektledare har även informerat om försöksresultaten genom artiklar i fackpressen och en försöksgenomgång av samtliga försök. Sammanställningar av försöken finns på LRF:s webbplats⁷.

Inom ramen för uppdraget har Jordbruksverket också betalat Sveriges medfinansiering av EU:s samordningsfunktion European Minor Uses Coordination Facility (MUCF). Arbetet på europeisk nivå gynnar vårt nationella arbete i hög utsträckning. Det är Jordbruksverket som deltar i arbetet inom ramen för MUCF. Arbetet omfattar dels övergripande frågor som tolkningar, harmonisering, förenklingsarbete och att ta fram riktlinjer, dels arbete i ämnesgrupper som handlar om frukt och bär, grönsaker, prydnadsväxter och plantskola, kryddväxter samt utsäde. Som ett litet land har Sverige stor nytta av att ta del av de stora producentländernas försök och erfarenheter. MUCF är beroende av frivilliga bidrag från medlemsländerna.

3.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Godkända växtskyddsmedel som kan användas genom att nio ansökningar har godkänts av Kemikalieinspektionen under 2024	Målgruppen odlare får ökad tillgång till växtskyddsmedel och ökad kunskap.
Förevisningar av försöken för odlare och rådgivare	Ökad kunskap om växtskyddsmedel, skadegörare, behandlingsstrategier.

⁷ <https://www.lrf.se/om-lrf/lrf-s-branschavdelningar/lrf-tradgard/vaxtskydd/minor-use/>

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Tillgång till relevanta och effektiva växtskyddsmedel och bekämpningsstrategier	Bidrar till friska grödor och därmed till att sänka förlusterna i odlingsledet och minskat svinn i primärproduktionen vilket bidrar till en resurseffektiv odling.

Beskrivning av uppnådda resultat

Minor Use-projektets resultat leder till kunskap om lämpliga och möjliga kombinationer av behandlingar mot skadegörare för att ge bästa effekt i en viss gröda. Det kan handla om kombinationer av växtskyddsmedel, dos och/eller behandlingstidpunkt samt appliceringsteknik för säkerställd effekt. En effektiv behandling av en allvarlig skadegörare leder till högre, eller säkrare, skörd och minskat svinn i odlingen. Kunskapen leder till underlag för och beslut om att göra ansökan till Kemikalieinspektionen. Kunskapen kan också användas av odlaren.

Uppdraget i sig ("att säkra tillgången till växtskyddsmedel") ska möta två olika scenarion, dels att de svenska odlarna inte kan bekämpa skadegörare i sin gröda och det blir lägre skörd/mer svinn, dels att odlare i Sverige inte har tillgång till samma växtskyddsmedel mot samma skadegörare i samma gröda som odlarna i andra EU-länder har.

Inom Minor Use-projektets styrgrupp handlar Jordbruksverkets arbete om att bidra med expertkunskap i sakfrågor, och vid till exempel framtagning av försöksplaner och genomförandet av försök.

Tillsammans med styrgrupp, odlare och rådgivare kartlägger LRF vilka behov som finns utifrån skadegörare och tillgång på växtskyddsmedel i respektive gröda. Syftet med LRF:s Minor Use-projekt är att ta fram underlag till ansökningar om godkännande av växtskyddsmedel för att de ska bli tillgängliga för svenska odlare. LRF driver arbetet genom att bland annat inventera växtskyddsproblem, beställa fältförsök eller resthaltstudier samt utforma ansökningar om godkännande till Kemikalieinspektionen. Försöken och ansökningarna kan avse både kemiska och icke-kemiska växtskyddsmedel.

Arbetet i LRF:s projekt inom uppdraget redovisas till Jordbruksverket vid LRF:s årliga ansökan inför odlingssäsongen och i rapporten efter säsongen. Aktiviteter som fältförsök är fleråriga för att få fram resultat som underlag till ansökningarna. Försöken används också för att ta ställning till om växtskyddsmedlet i sig och/eller behandlingen med växtskyddsmedlet ger önskat resultat som faktiskt ska leda till en ansökan.

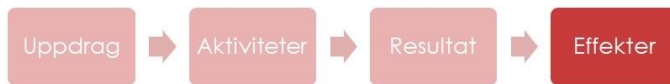
Det är svårt att redovisa godkända ansökningar som en relevant siffra för uppnådda resultat eftersom många olika faktorer ingår bakom den siffran. Ibland behövs nya godkännanden för att företaget som äger växtskyddsmedlet har bytt bolagsform eller namn. Ibland måste försök göras för att Kemikalieinspektionen ändrat användningsvillkoren eller för att Kemikalieinspektionen beslutat att dra in ett godkännande för ett växtskyddsmedel i en behandlingskombination (en bekämpningsstrategi). En del försök leder också till att en ansökan om godkännande inte lämnas in, eftersom medlet inte bedöms ha förväntad effekt.

Under 2024 genomfördes 27 försök och studier i cirka 15 grödor och kulturer. LRF lämnade in 14 ansökningar till Kemikalieinspektionen under 2024. Kemikalieinspektionen beviljade nio ansökningar under året, varav två hade skickats in under 2023. Vid utgången av 2024 fanns sju inskickade ansökningar som inte hade beslutats.

Ett växtskyddsmedel som får godkännande av Kemikalieinspektionen får ofta tillstånd att användas i flera grödor. Som exempel kan ett medel för bekämpning av insekter användas vid odling av tomat och gurka i växthus, i bärodling och grönsaksodling på friland samt vid odling av plantskoleväxter.

Informationen om uppdraget/projektet och försöken sprids genom odlarträffar, artiklar i fackpress, nyhetsbrev och information till rådgivare.

3.4 (Tidiga) effekter

När det gäller tidiga effekter vet vi att genom att odlarna får tillgång till växtskyddsmedel med effekt mot allvarliga växtskyddsproblem så säkerställs deras produktion. Enligt Jordbruksverkets statistikdatabas har trädgårdsodlingens omsättning och produktionsvärde ökat sedan 2015. Knappt 14 600 hektar (på friland och i växthus/tunnlar) användes för trädgårdsväxter år 2022. Under 2023 använde trädgårdsodlingen 13 506 hektar på friland och 281 hektar växthusyta. På de ytorna producerade 1 584 företag trädgårdsprodukter till ett värde av knappt 9 miljarder kronor.

Uppdraget att utveckla och säkra att det finns tillgång till växtskyddsmedel, för ett hållbart växtskydd för grödor som odlas i liten omfattning eller som har mindre användningsområden, är ett långsiktigt arbete. Uppdraget ska bidra till att förbättra tillgången till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen, men omständigheterna förändras konstant. Olika växtskyddsmedel dras bort från marknaden eller får ändrade användningsvillkor, vilket leder till behov av fler försök och nya ansökningar. Likaså förändras situationen med vilka skadegörare som påverkar odlingen av en viss gröda.

LRF:s rapporter om försöken och visningar av försöken ger information och ny kunskap till både odlare och rådgivare. Uppdraget bidrar också till ökad kunskap på Jordbruksverkets rådgivningsenheter, som bland annat deltar i försöksupplägg och använder underlag för rådgivning till näringen.

Under senare år har också samarbetet stärkts med andra aktörer som lämnar in ansökningar till Kemikalieinspektionen. Samarbetet leder till att man kan se synergier mellan ansökningar för växtskyddsmedel där flera aktörer är intresserade av att få samma medel godkänt även om det är för användning i olika grödor.

Arbetet bidrar också med ett ökat internationellt kunskapsutbyte. De hortikulturella grödorna är så många, och skadegörarna likaså, att Sverige inte ensamt kan hålla all den expertis som krävs. Ett internationellt samarbete kring växtskyddslösningar är därför

värdefullt. Rörligheten av varor och ett förändrat klimat gör att nya skadegörare etableras i Sverige. Ett exempel är kålmjöllusen som sedan ett decennium är etablerad i södra Sverige. Många fler allvarliga skadegörare rör sig norrut och erfarenheter och kunskap om hur dessa kan bekämpas finns internationellt.

De effekter som kan ses utanför målgrupperna är främst om det finns svenskproducerade grönsaker, frukt, bär och prydnadsväxter i handeln.

3.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Uppdraget ”Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden” är kopplat till det strategiska området Regler och Villkor, men är också kopplat till det övergripande målet och målet för de andra strategiska områdena. Anledningen är att genom att odlarna får tillgång till växtskyddsmedel med effekt mot allvarliga växtskyddsproblem så säkerställs deras produktion.

Det finns inga etapp- eller slutmål identifierade för uppdraget. Det är en långsiktig satsning som behöver kontinuerlig finansiering. Uppdragets syfte är att säkra tillgången till växtskyddsmedel i grödor som odlas i liten omfattning som till exempel yrkesmässig odling av grönsaker eller när växtskyddsmedlet har begränsade användningsområden. En utmaning för svenska odlare är att de har tillgång till få växtskyddsmedel. Marknaden för växtskyddsmedel är under ständig förändring och skadegörarsituationen kan dessutom variera år från år.

Livsmedelsstrategins huvudsakliga syfte är att öka produktionen, bidra till en konkurrenskraftig livsmedelskedja, öka sysselsättningen, exporten, innovationskraften och lönsamheten samtidigt som relevanta miljömål nås. Det miljökvalitetsmål som ligger närmast detta uppdrag är ”Giftfri miljö”. I den nationella handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel ingår integrerat växtskydd (IPM) som en åtgärd för att nå målen med att minska riskerna för miljö och hälsa. IPM syftar till en hållbar användning av växtskyddsmedel och är obligatoriskt för alla odlare inom EU.

I den utvärdering av den nationella handlingsplanen för 2019–2022 som Jordbruksverket lämnade i slutet av 2021 (Rapport 2021:10) framgår att Sverige inte bara har en mycket låg användning av växtskyddsmedel utan också en liten tillämpning av möjligheterna för myndigheterna att ge dispenser jämfört med våra grannländer. Av rapporten framgår också att det är mycket ovanligt att påvisa växtskyddsmedelsrester i ytvatten, grundvatten eller i svenskproducerade vegetabiliska livsmedel.

Genomförandet av uppdraget ska bidra till att förbättra tillgången till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimera riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö.

Det behövs ekonomiskt stöd för att säkra möjligheterna att bekämpa skadegörare och ogräs i den yrkesmässiga trädgårdsodlingen, så att odlarna får liknande förutsättningar som odlare i andra EU-länder och för att stärka konkurrenskraften i livsmedelskedjan. Det behövs statliga medel eftersom företagen som marknadsför växtskyddsmedel för de små

användningsområdena i Sverige oftast väljer att inte bekosta den försöksverksamhet som krävs för att växtskyddsmedlen ska kunna godkännas för användning i den svenska odlingen. Den svenska odlingen tappar i konkurrenskraft om växtskyddsmedel saknas och skadegörare och ogräs därmed inte kan bekämpas. LRF:s projekt bidrar också till att lämpliga växtskyddsstrategier för behandling av skadegörarna tas fram.

Jordbruksverket har under flera år också arbetat med ett uppdrag om minskat matsvinn. I de rapporter som tagits fram som för trädgårdsgrödor betonas vikten av att odlarna har tillgång till lämpliga och effektiva växtskyddsstrategier, som en av flera åtgärder för att minska förlusterna i odlingsledet (Jordbruksverkets rapport 2023:3 respektive 2023:4).

3.6 Slutsatser

Genom uppdraget bedrivs varje år ett stort antal försök som i sin tur leder till ansökningar om godkännande av växtskyddsmedel för att hjälpa de svenska odlarna i den yrkesmässiga trädgårdsnäringsen att bekämpa skadegörare som svampar eller insekter samt ogräs. Näringsen är involverad i arbetet, dels genom upplägg inför säsongen, dels genom aktiviteter som genomförs under säsongen och information som sprids i relevanta kanaler.

Genom att göra växtskyddsmedel tillgängliga för de svenska odlarna ges de bättre möjligheter att konkurrera med produktionen från andra länder. När skadegörarna kan bekämpas minskar också svinnet i odlingen, vilket gör odlingen mer resurseffektiv.

Det är en långsiktig satsning eftersom förutsättningarna när det gäller tillgängligheten på växtskyddsmedel styrs på den internationella marknaden och hela tiden förändras. Ansökningar om godkännande för användningen i Sverige behöver göras med relevant underlag som tas fram genom det projekt LRF driver inom uppdraget.

LRF konstaterar också i sin rapport till Jordbruksverket, för 2023 och 2024, att några av ansökningarna behöver göras av formella skäl som att preparatet bytt innehavare och fått ett nytt registreringsnummer. Motsvarande hantering vid nya registreringsnummer tillämpas inte i Danmark och Finland. LRF upplever att den svenska tolkningen av regelverket ger både merarbete och osäkerhet för LRF och merarbete hos Kemikalieinspektionen.

Det är en lång kontinuerlig process för att ta fram bra underlag som motiverar en ansökan om godkännande. Beslutet om en ansökan kommer därför inte alltid samma kalenderår som den är inskickad, så försök, ansökan och godkännande görs inte alltid under samma kalenderår.

3.7 Fortsatt arbete

När det gäller fortsatt arbete så fortsätter uppdraget på samma sätt som hittills. Det är nödvändigt för att ge den svenska trädgårdsnäringsen tillgång till växtskyddsmedel som säkrar produktionen och minskar svinnet i odlingen. Kostnaderna för att göra försök har dock blivit allt högre över tid.

Samarbetet mellan Jordbruksverket och LRF fungerar bra, och inom ramen för projektet och ansökningarna till Kemikalieinspektionen har LRF utvecklat ett samarbete med andra

aktörer som lämnar in ansökningar, som till exempel Frö- och oljeväxtodlarna, Lantmännen och Föreningen Sveriges skogsplantskoleproducenter.

En utmaning för att säkerställa ett framtida gott växtskydd är att flera viktiga växtskyddsmedel försvinner i Europa. Vissa skadegörare kommer därför att vara mycket svåra att bekämpa. De medel som blir kvar har en betydligt lägre effekt och behöver därför användas på rätt sätt, vid rätt tidpunkt och framför allt i en strategi med andra växtskyddsmedel. Att ta fram bekämpningsstrategier kräver mycket kunskap. Eftersom nya skadegörare kommer till Sverige så kommer vi också få ökade behov av att skydda våra växter, det vill säga att fler växtskyddslösningar behövs.

Jordbruksverket anser att stödet från anslaget som vi ger till EU:s samordningsfunktion Minor Uses Coordination Facility (MUCF) är viktigt för Sverige. Som ett litet land har Sverige stor nytta av att ta del av de stora producentländernas försök och erfarenheter. Jordbruksverkets växtskyddsrådgivare deltar i arbetet inom ramen för MUCF liksom med rådgivning och arbete inom ”Minor Use” på flera olika sätt, vilket inte finansieras av Minor Use-projektet, eller av uppdraget.

4 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin

4.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Enligt regeringsbesluten N2019/03241/JL N2017/01029/SUN ska Jordbruksverket löpande följa och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid samt följa och utvärdera genomförandet av livsmedelsstrategin. Uppdragets huvudsyfte är att bidra till att livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig nås. Det huvudsakliga bidraget sker genom att den årliga rapporten förser regeringen, Tillväxtverket och andra berörda aktörer med relevanta beslutsunderlag för det vidare arbetet med livsmedelsstrategins genomförande. Även den fördjupade analysen som levereras vart fjärde år bidrar till detta syfte. Uppdraget genomförs i samråd med berörda myndigheter.

4.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Regeringskansliet och Tillväxtverket	Framtagande och leverans av årlig rapport samt enskild sittning med Tillväxtverket och Regeringskansliet.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Livsmedelskedjans aktörer	Lunchseminarier.
Livsmedelskedjans aktörer	Blogginlägg – Den svenska maten
Regeringskansliet och Tillväxtverket	Fördjupad analys upphandlades.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Leverans av årlig rapport

En årlig rapport levererades i mars 2024 med syftet att förse Regeringskansliet och Tillväxtverket med kunskapsunderlag för bland annat budgetpropositionen och fortsatta uppdrag inom livsmedelsstrategin. Enskilda sittningar anordnades också för att ge mottagarna möjlighet att ställa frågor för att få en djupare förståelse för resultaten.

Rapporten bygger på en beslutad grundstruktur. Grundstrukturen inkluderar ett teoretiskt ramverk, identifierade indikatorer samt hållbarhetens tre dimensioner. Utöver grundstrukturen innefattar framtagandet även arbete utefter beskrivna metoder, analys av utvecklingsområden, samt samverkan med berörda myndigheter⁸. De årliga rapporterna utgår ifrån det övergripande målet i livsmedelsstrategin samt målen för ett av de tre strategiska områdena. I årets rapport låg fokus på uppföljning av indikatorerna under strategiskt område 2: Konsument och marknad.

Målformuleringarna i livsmedelsstrategins fyra mål har avgjort vad som ska följas upp och vilka indikatorer som behövs. Det teoretiska ramverket innefattar ett antal indikatorer, vilka tillsammans visar hur livsmedelsstrategins målsättning om att öka lönsamheten och produktionen i livsmedelskedjan bidrar till att stärka kedjans konkurrenskraft samt hur faktorerna påverkar varandra. Ytterligare en utgångspunkt är hållbarhetens tre dimensioner; ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Detta då produktionsökningen ska vara hållbar enligt livsmedelsstrategins övergripande mål. För mer detaljerad information om rapportens utgångspunkter och metod hänvisas till kapitel 2.3 i årsrapporten 2024.

Delaktiviteter syftade till att bland annat utvärdera, utveckla, förbättra och skriva den årliga rapporten. Flera förbättringar gjordes i årsrapporten 2024, vilka baserades på kommentarer från samrådsmyndigheter samt utvärderingen av arbetet med tidigare årsrapporter. Ett exempel på en förbättring var att minska antalet indikatorer som ingick i huvudrapporten. Därför följdes indikatorerna under det övergripande målet och endast ett av de strategiska områdena upp. Planen fortsatt är att följa upp ett strategiskt område per år. På så vis skapas ett rullande schema på tre år, inom vilka samtliga indikatorer har följts upp. Ett annat exempel på förbättring var att Tillväxtverket och Jordbruksverket gemensamt kom fram till att Tillväxtverket framöver ansvarar för uppföljningen av livsmedelsstrategins handlingsplaner till. Som samordnande myndighet för uppdragen inom livsmedelsstrategin såg Tillväxtverket ett behov av att själva följa upp denna utveckling för att på ett mer

⁸ Tillväxtverket, Naturvårdsverket, Konkurrensverket, Formas, Livsmedelsverket, Agrifood, Havs- och Vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Vinnova, SCB, Kommerskollegium, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Lantbruksuniversitet.

effektivt sätt kunna bedriva sitt uppdrag. Avsikten med samtliga förändringar är att de ska återkomma i samtliga årsrapporter framöver

Lunchseminarier

Två lunchseminarier (online) anordnades i syfte att på ett kortfattat vis sprida budskapen i den årliga rapporten. Det var lyckade seminarier med god anslutning. Ett av seminarierna hölls i samarbete med Tillväxtverket i syfte att kommunicera gemensamma budskap. Representanter från branschen deltog i panelsamtal vid båda tillfällena.

Blogginlägg

Ett blogginlägg publicerades på Jordbruksverkets blogg Den svenska maten. Blogginlägget lyfte fram några resultat gällande utvecklingen kring lönsamhet och konkurrenskraft och beskrev dessa på ett lättillgängligt och kortfattat sätt. Detta gjordes i syfte att nå ut till fler aktörer i livsmedelskedjan och skapa uppmärksamhet kring att en ny rapport fanns tillgänglig för den som vill läsa mer.

Fördjupad analys upphandlades

Den fördjupade analys som Jordbruksverket ska lämna vart fjärde år inom uppdraget upphandlades under året. Rapporten var planerad att lämnas i december, men efter dialog med Regeringskansliet kommer den istället att lämnas senast den 31 mars 2025.

4.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Leverans av kunskapsunderlag	Skrivelser i den årliga rapporten utgjorde användbart underlag i budgetpropositionen.
Ökad kunskap	Ökad kunskap hos livsmedelskedjans aktörer, myndigheter, organisationer med flera om utvecklingen i kedjan under 2023 samt över tid sedan livsmedelsstrategin beslutades.

Beskrivning av uppnådda resultat

Rapporten samt de seminarier och sittningar som hållits har resulterat i att Regeringskansliet och Tillväxtverket kunnat ta till sig det underlag vi tagit fram. Både rapporten och träffarna har mottagits väl.

Några resultat från årsrapporten 2024 är att produktionsvolymen och den svenska marknadsandelen har ökat för griskött och matfågel mellan 2016 och 2022. Svensk marknadsandel, som vi använder för att undersöka konkurrenskraften i svenska

livsmedelskedjan, har även ökat för nötkött, men minskat för ost under samma period. Två av indikatorerna vi använder för att mäta lönsamhet och konkurrenskraft – rörelsemarginalen och avkastningen på eget kapital – minskar i restaurangledet samtidigt som antalet företag i ledet ökar över perioden, vilket tyder på förväntningar om framtida lönsamhet. Om vi undersöker livsmedelskedjan totalt kan dock inga slutsatser dras kring om utvecklingen i livsmedelskedjan totalt går i rätt riktning eller inte vad gäller lönsamhet, konkurrenskraft eller produktion mellan 2016 och 2022.

Vidare bedöms inga miljömål som är tydligt kopplade till livsmedelsstrategin vara möjliga att nå till år 2030. Mellan 2016 och 2022 ser vi en uppåtgående trend för andelen mark som ställts om till ekologisk produktion i slättbygd och i landet totalt. Dock är trenden statistiskt signifikant nedåtgående gällande mark som är under omställning till ekologisk produktion, varför en avmattning av trenden för omställd mark är att vänta under kommande år. Årsrapporten 2024 följde även upp indikatorerna under strategiskt område 2: Konsument och marknad. Ett av de huvudsakliga resultaten under området är att ohälsa orsakat av dåliga matvanor är ett växande problem. Genomsnittssvenskens livsmedelskonsumtion kan bli mer hållbar ur flera perspektiv.

4.4 (Tidiga) effekter

En ökad kunskap om livsmedelskedjans utveckling, utmaningar, möjligheter och sårbarheter kan bidra till en förändring på samhällsnivå. Utvecklingen behöver vara ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar. Långsiktig lönsamhet i livsmedelskedjans företag är en förutsättning för att investeringar i nya, mer hållbara produktionsmetoder ska ske och bidra till omställningen. Trendanalyserna som presenteras i rapporten bidrar med värdefull kunskap om på vilka områden som utvecklingen går åt rätt håll och där stadigvarande effekter syns över tid för olika led i livsmedelskedjan. Trendanalyserna visar också på vilka områden ytterligare insatser behövs för att uppnå livsmedelsstrategins mål. Betonas bör dock att trendanalyserna inte genomförts på en detaljerad nivå, utan endast på aggregerad nivå för varje led i livsmedelskedjan.

Avsnitten om att minska sårbarheten i livsmedelskedjan bidrar med ökad kunskap kring hur ett urval faktorer påverkar utvecklingen för kedjan utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna. För att minska livsmedelskedjans sårbarhet behöver företagen stärka sin resiliens, det vill säga, de behöver ha förmågan att förutse, motstå, återhämta sig från och på ett framgångsrikt sätt anpassa sig till oförutsedda händelser. Lönsam produktion är en förutsättning, men ingen garanti, för att företagen ska investera i åtgärder som ökar motståndskraften, minskar miljöpåverkan och bidrar till ökad social hållbarhet. Sådana åtgärder är viktiga eftersom företagen är beroende av fungerande ekosystem och andra resurser, såsom tillgång till kompetent arbetskraft.

4.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Detta uppdrag har syftet att bidra med kunskapsunderlag för det vidare arbetet med samtliga strategiska områden. Uppdraget har en tydlig koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål och målen för de tre strategiska områdena, eftersom det som följs upp har identifierats utifrån skrivningar i dessa mål. De årliga rapporterna utgår från målformuleringarna i de fyra målen, som avgör vad som ska följas upp och vilka indikatorer som behövs. Genom att analysera utvecklingen av bland annat lönsamhet, konkurrenskraft, produktion och produktivitet kan vi se om utvecklingen går åt rätt håll, eller om andra insatser kan behövas för att nå livsmedelsstrategins mål. Det ingår inte i uppdraget att föreslå eventuella justeringar av livsmedelsstrategins handlingsplaner – det uppdraget finns i Tillväxtverkets samordningsuppdrag. Uppdraget bidrar till att livsmedelsstrategin utvärderas och följs upp genom att indikatorer för hela livsmedelskedjan tas fram, levereras och används i de årliga rapporterna och fördjupningsstudierna kombinerat med kvalitativa resonemang och kvantitativa analyser.

4.6 Slutsatser

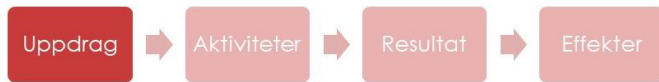
Uppdraget bidrar genom ökad kunskap kring hur utvecklingen i livsmedelskedjan sett ut, samt hur arbete mot livsmedelsstrategins mål går. Då livsmedelsstrategin sträcker sig till 2030 behöver de årliga rapporterna kontinuerligt förbättras och anpassas till vad som händer i omvärlden för att på bästa sätt bidra till genomförandet av livsmedelsstrategin och till att strategins mål nås. Ambitionen är att förbättra rapporterna i nära dialog med samrådsmyndigheter. Baserat på inspel från samrådsmyndigheter, samt utvärdering med Regeringskansliet, arbetsgruppen och styrgruppen har förbättringar till kommande årsrapport identifierats.

4.7 Fortsatt arbete

I den årliga rapporten för 2025 sker uppföljningen baserat på statistik från år 2016 till och med år 2022–2024. På grund av inflationen de senaste åren planerar vi att fortsätta använda fasta priser istället för rörliga för att studera utvecklingen. Vi har även för avsikt att ge samrådsmyndigheterna mer tid att återkoppla samt minska rapportens omfattning ytterligare genom att bland annat lägga metodavsnittet som en bilaga. Den fördjupade analysen som bland annat utvärderar handlingsplanernas ändamålsenlighet levereras i samband med den årliga rapporten i slutet av mars. Efter respektive leverans kommer kommunikationsarbete genomföras för att sprida resultaten till relevanta målgrupper. Detta genom exempelvis lunchseminarium på Jordbruksverkets återkommande seminarium ”nytt från Jordbruksverket om livsmedelsstrategin” och genom blogginlägg som lyfter särskilda resultat.

5 Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror

5.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Jordbruksverket ska fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export (N2019/03241/JL⁹). Arbetet ska ske i nära samverkan med branschens aktörer. Offentliga insatser inom området och det svenska myndighetsarbetet ska matcha dels livsmedelsindustrins förmåga att exportera, dels omvärldens behov och efterfrågan på livsmedel och jordbruksvaror och ta tillvara på möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet.

5.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> Exportörer, branscher, företag Andra berörda aktörer i livsmedelskedjan Mottagarland för svensk export (tredjeland) Svenska myndigheter Sveriges ambassader i tredjeland EU-kommissionen 	<ul style="list-style-type: none"> Besvara frågeformulär för marknadstillträde. Kommunikation inkl. kunskapshöjande insatser med nationella och internationella aktörer. Planerat och medverkat vid studiebesök. Bevaka svenska exportintressen genom att delta i EU:s rådsarbetsgrupper. Bevaka svenska intressen i internationella fora. Regionaliseringsarbete relaterat till utbrott av djursjukdomar i Sverige.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Besvara frågeformulär för marknadstillträde

Jordbruksverket har besvarat frågeformulär från tredjeland med syfte att öppna nya exportmarknader för livsmedel och jordbruksvaror, samt besvarat frågeformulär från tredjeland med syfte att upprätta regionalisering för marknader som stängts till följd av djursjukdomsutbrott i Sverige. Jordbruksverket har även arbetat med att återöppna

⁹ I N2019/03241/JL står att Jordbruksverket ska fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM).

marknader som stängts pga. ändrad lagstiftning i exporterande och importerande land eller uppdaterade importkrav.

Detta innebär att Jordbruksverket har enskilt, och tillsammans med Livsmedelsverket, under 2024 arbetat med nya marknadstillträden, eller upprätthållande av befintlig export, till:

- Singapore: ny marknad öppnad för sällskapsdjursfoder.
- Israel: ny marknad öppnad för sällskapsdjursfoder.
- Japan: ny marknad öppnad för processade nötköttsprodukter, arbete för nytt marknadstillträde (bilateralt intyg) för export av hudar från nöt.
- Vietnam: arbete för nytt marknadstillträde för ägg och äggprodukter.
- Kina: arbete för nytt marknadstillträde för nötkött (BSE friförklaring).
- Filippinerna: arbete för nytt marknadstillträde för nötkött.
- Nya Zeeland: arbete för nytt marknadstillträde för avelsmaterial från får.
- Jamaica: arbete för nytt marknadstillträde som kräver Pest Risk Analysis (PRA), grönsaker (lök, potatis och kål).
- Peru: arbete för nytt marknadstillträde som kräver Pest Risk Analysis (PRA), fröer.
- Taiwan: 2023 års arbete för att upprätthålla befintlig export av griskött (friförklaring klassisk svinpest) och nötkött (friförklaring BSE) blev godkända 2024. Arbete för nytt marknadstillträde för fjäderfäkött (friförklaring HPAI samt generella frågeformulär).
- Flera exportmarknader: arbete med att försöka upprätthålla befintlig export av griskött- och grisprodukter, skalägg och äggprodukter, olika typer av fjäderfäprodukter samt produkter från ren trots utbrott av djursjukdomar i Sverige (fågelinfluensa, Newcastlejsjuka, afrikansk svinpest och kronisk avmagringssjuka) Sverige förhandlar för att få acceptans för EU:s regionalisering (att kunna exportera från sjukdomsfria områden i Sverige).
- Flera exportmarknader: Arbete med att återöppna marknader med exportrestriktioner efter friförklaring från afrikansk svinpest, fågelinfluensa och Newcastlejsjuka.

Kommunikation inklusive kunskapshöjande insatser med nationella och internationella aktörer

I samband med sjukdomsutbrott arbetar Jordbruksverket för att få acceptans för regionalisering och därmed möjliggöra export från sjukdomsfria delar av landet. Att minska exportrestriktioner syftar till att minimera de negativa ekonomiska konsekvenserna som drabbar exporterade företag till följd av stängda marknader.

Kommunikation, inklusive kunskapshöjande insatser, har skett med:

- svenska exporterande företag och branscher.
- officiella veterinärer.
- myndigheter i tredjeländer (exportmarknader).
- andra myndigheter (ex. Livsmedelsverket).

- Sveriges ambassader, inklusive lantbruksråd.
- Business Sweden.
- Regeringskansliet.
- Andra EU-medlemsstater och EU-kommissionen.

Planerat och medverkat i studiebesök

I april 2024 arrangerade Jordbruksverket tillsammans med LRF ett studiebesök med fokus på export. Studiebesöket genomfördes i både Danmark och Sverige med syfte att samverka och tillsammans reflektera kring utveckling av exportarbetet för livsmedel och jordbruksvaror från Sverige. Även Livsmedelsverket deltog på studiebesöket.

Bevaka svenska exportintressen genom att delta i EU:s rådsarbetsgrupper

Jordbruksverket deltog i det löpande arbetet inom ramen för rådsarbetsgrupperna Potsdam¹⁰ och Roosendaal¹¹. I dessa grupper diskuteras export- och handelsrelaterade frågor för djurprodukter respektive växtprodukter. Deltagandet möjliggör kontinuerligt kontaktskapande med andra EU-medlemsstater och EU-kommissionen.

Bevaka svenska intressen i internationella fora för exportfrågor

Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets exportteam deltog vid Världsförbundet för djurhälsa (WOAH:s) årliga generalförsamling i maj 2024. Det knöts viktiga kontakter och inhämtades ny kunskap om hur andra länder använder detta forum för sitt exportarbete. Därefter har vi utvärderat deltagandet och skissat på idéer inför Sveriges fortsatta arbete vid generalförsamlingen 2025. Jordbruksverket deltog också i en regional workshop som ägde rum i Montenegro i oktober 2024. Temat för workshoppen var ”Användning av WOAHs standarder för att säkerställa säker internationell handel”.

Jordbruksverket ansökte 2024 tillsammans med Livsmedelsverket om att 2025 få arrangera ett nordiskt exportmöte i Sverige med medel från Nordiska Ministerrådet. Mötet ska syfta till att stärka det nordiska samarbetet och erfarenhetsutbytet på exportområdet. Länder som planeras delta är Norge, Sverige, Finland, Danmark, Island och Färöarna. Medlen beviljades och planeringsarbetet påbörjades med målet att mötet ska hållas under 2025.

Jordbruksverket deltog under året även på Världshandelsorganisationens (WTO) kommitté för sanitära och fytosanitära frågor (SPS-kommittén), där länder har möjlighet att bland annat diskutera uppkomna handelshinder på SPS-området samt tolkning av det avtal som är grund för marknadstillträdesarbetet (WTO:s SPS-avtal).

¹⁰ Potsdamgruppen är en rådsarbetsgrupp under rådets arbetsgrupp för veterinära experter. Gruppen bistår KOM när det gäller förhandlingar rörande handel med djur och djurprodukter mellan EU och tredjeland.

¹¹ Roosendaalgruppen är en rådsarbetsgrupp under rådets arbetsgrupp för växtskyddsfrågor. Gruppen bistår KOM när det gäller förhandlingar rörande handel med växter och växtprodukter mellan EU och tredjeland.

Regionaliseringsarbete relaterat till utbrottet av sjukdomar på djur i Sverige

I september 2023 konstaterades det första fallet av afrikansk svinpest (ASF) i Sverige. Utbrottet av ASF påverkade även svensk export. Jordbruksverket har under utbrottet haft löpande kontakt med berörd exporterande bransch och arbetat med att försöka få acceptans för regionalisering och möjliggöra export från sjukdomsfria delar av landet. Sverige kunde i september 2024 friförklaras från afrikansk svinpest. Arbetet övergick då i att få acceptans för Sverige som fritt från sjukdomen. Regelbundna möten hölls med branschföreträdare och företag.

Sverige drabbades även av utbrott av sjukdomar som påverkar fjäderfä under 2024 (fågelinfluensa och Newcastle'sjuka). Möten hölls med branschföreträdare med anledning av utbrotten, och precis som för ASF har Jordbruksverket arbetat med att försöka få acceptans för regionalisering och möjliggöra export från sjukdomsfria delar av landet.

5.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Nya marknadstillträden för livsmedel- och jordbruksprodukter till tredjeland	Nya exportmöjligheter.
Acceptans för regionalisering vid sjukdomsutbrott i Sverige	Möjlighet att fortsätta exportera från sjukdomsfria områden.
Förbättrad dialog med Filippinska myndigheter	Avancera marknadstillträdesärenden till Filippinerna.
Kontaktskapande med, och ökad förståelse för exportarbetet, inom ramen för EU, Norden och internationellt	Tillvarata synergier i exportarbetet (både i relation till tredjeland och produkt). Kunskap om EU-kommissionens förhandlingar med tredjeland bidrar till att Sverige tar del av kommissionens export- och förhandlingsarbete. Förståelse för hur internationella fora bättre kan nyttjas för att främja svenska exportintressen.
Ökat förtroende för svensk matproduktion	Förtroendebyggande arbete kopplat till Sveriges djurhållning och växtodling, sjukdoms- och skadegörarstatus, övervaknings- och kontrollprogram m.m. möjliggör ökad export och förbättrade exportvillkor.

Beskrivning av uppnådda resultat

Nya marknadstillträden för livsmedel- och jordbruksprodukter till tredjeland

Jordbruksverket har under 2024 färdigställt många av företagens och branschernas prioriterade frågeformulär och slutfört förhandlingar som syftar till ett ökat marknadstillträde (till nya tredjeländer, för nya produkter till befintliga exportmarknader eller export med bättre villkor). Genom att öppna nya marknader ges svenska företag förutsättningar för ökad export, lönsamhet och konkurrenskraft.

Acceptans för regionalisering vid sjukdomsutbrott i Sverige

Jordbruksverkets exportarbete med att få tredjeländers acceptans för regionalisering, både innan och i samband med pågående utbrott, har mildrat de ekonomiska förlusterna som drabbar exporterande svenska företag och branscher i samband med att importländer inför exportrestriktioner till följd av utbrott av smittsam djursjukdom i Sverige. På så sätt ges svenska exportföretag bättre förutsättningar för bibehållen lönsamhet och inkomster genom att export kan fortgå från sjukdomsfria områden.

Förbättrad dialog med filippinska myndigheter

Jordbruksverkets arbete med marknadstillträde till Filippinerna gav en förbättrad dialog med filippinska myndigheter som kan innebära att befintliga och framtida prioriterade marknadstillträdesärenden kan nå framsteg. Inspektionen som ägde rum runt om i Sverige förlöpte väldigt väl och kan förhoppningsvis stärka svenska exporten genom att den svenska produktionen och svenska mervärdena visades upp.

Kontaktskapande och ökad förståelse för exportarbetet, inom ramen för EU, Norden och internationellt

Kontaktskapande och relationsbyggande inom EU, Norden och internationellt är grundläggande för att främja svensk export. Nya och stärkta befintliga relationer, både med EU-medlemsstater, EU-kommissionen och i tredjeland, kunde under 2024 ske i samband med deltagande i rådsarbetsgrupper samt i andra internationella fora. Jordbruksverkets ökade förståelse för olika processer där svenska exportintressen kan lyftas vilket tillser att uppdraget kan uppfyllas och att möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet tillvaratas. Deltagande i olika EU- och internationella fora underlättar utvidgad omvärldsbevakning av andra länders importregler och andra länders strategiska arbete för sina exportintressen. Detta ger en ökad kunskap om förhandlingsarbetet bakom ett godkänt marknadstillträde, vilket bidrar till att Jordbruksverket kan främja svenska exportintressen.

Ökat förtroende för svensk matproduktion

De uppnådda resultaten gör att Jordbruksverkets förhandlingsarbete vid exportgodkännande ökar förtroendet för svensk matproduktion, djurhållning och växtodling. Detta kan i sin tur bidra till förbättrade exportvillkor.

5.4 (Tidiga) effekter

Jordbruksverkets arbete ska matcha företagets förmåga att exportera, omvärldens behov och efterfrågan på livsmedel och jordbruksvaror och ta tillvara på möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet.

Jordbruksverket beskrev i förra årets rapport att man prioriterade om andra exportärenden och omfördelade resurser 2022 för att möjliggöra för Sverige att vara med i förhandlingsprocessen för att få acceptans för regionalisering vid export till Sydkorea i fall av eventuella framtida utbrott av högpatogeten fågelinfluensa (HPAI) eller afrikansk svinpest (ASF) i Sverige. Denna processen blev klar i början av 2023, och svenska exportörer av fjäderfä- och grisprodukter kunde dra nytta av fördelarna redan under 2023, samt under 2024, när Sverige utan hinder kunde regionalisera och fortsätta export till Sydkorea i samband med utbrott av nämnda djursjukdomar. Förhandlingsarbete av denna art bedöms inte kunna bedrivas av Sverige ensamt. EU-kommissionens stöd har varit ovärderligt i arbetet och Jordbruksverket har kunnat ta tillvara på möjligheter som följer av det svenska EU-medlemskapet. Under 2024 har EU-kommissionen genomfört arbete för att få acceptans för EU:s regionalisering gentemot Japan och Ukraina. Jordbruksverket har bevakat svenska intressen i detta arbete.

5.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Exportarbetet bidrar till målet för det strategiska området **Konsument och marknad**. Lönsamma och konkurrenskraftiga företag ger förbättrade förutsättningar för ökad produktion av livsmedel och jordbruksvaror. En ökad export ger en större marknad, ökat nyttjande av investeringar, export möjliggör avsättning under produktionstoppar och möjliggör avsättning av produkter som inte efterfrågas på hemmamarknaden. Detta minskar i sin tur svinn. Export kan bidra till ökad lönsamhet och konkurrenskraft hos företagen i livsmedelskedjan, vilket i sin tur kan bidra till en ökad försörjningsförmåga. Sammantaget kan detta vara viktigt för Sverige i händelse av kriser och ytterst krig.

5.6 Slutsatser

Export av svenska livsmedel och jordbruksvaror är en viktig komponent för en lönsam och konkurrenskraftig matproduktion och stärkt livsmedelsberedskap. Exempelvis kan produkter avsättas på exportmarknaden, när efterfrågan på hemmamarknaden saknas och därmed bidra till ökad lönsamhet. En stor del av arbetet har sin grund i att bygga förtroende för exempelvis Sveriges djurhållning och växtproduktion, sjukdoms- och skadegörarstatus

och övervaknings- och kontrollprogram gentemot de tredjeländ Sverige önskar exportera till.

Det svenska exportarbetet har med åren utvecklats och fortsätter utvecklas. En flexibilitet i att främja svenska exportintresse och samtidigt möta omvärldens behov och efterfrågan har blivit en förutsättning för ett effektivt exportarbete. Både för att kunna parera oförutsedda händelser så som sjukdomsutbrott på djur i Sverige, men också för att mer effektivt kunna använda EU-medlemskapet genom att kunna ta del av EU-gemensamma förhandlingar och satsningar som svenska exportörer kan dra nytta av.

Sammantaget är arbetet med detta uppdrag ett kontinuerligt och långsiktigt arbete som kräver resurser och engagemang över tid.

5.7 Fortsatt arbete

Det är fortsatt nödvändigt med långsiktiga satsningar på exportarbetet. Jordbruksverket ser behov av en tydligare samordning av det exportfrämjande arbetet på berörda svenska myndigheter för att tillse ett samstämmigt agerande mot prioriterade exportmarknader. Jordbruksverket ser även behov av en starkare involvering av näringen i det exportrelaterade arbetet för att utbyta kunskap, information och erfarenheter på området med syftet att gynna svensk export. Myndigheten har inom ramen för Livsmedelsstrategin, föreslagit ett etablerat forum för sådant utbyte.

Som redogjorts för under tidigare rubriker är kontaktskapande och relationsbyggande grundläggande för att främja svensk export. Jordbruksverket kommer fortlöpande arbeta med att stärka befintliga kontaktnät och hitta nya samarbeten, nyttja internationella fora och utveckla samarbeten både inom EU, Norden och internationellt. Världsgesamheten för djurhälsa (WOAH:s) årliga generalförsamling är en arena där svenska exportintressen skulle kunna främjas, nya kontakter och relationer byggas och bilaterala möten kan hållas med syfte att få fart i pågående svenska exportärenden. För vidare utveckling i enlighet med uppdrag att utveckla arbetet med exportgodkännanden bedömer Jordbruksverket att detta internationella forum bör prioriteras och att ett aktivt deltagande av exportkunniga personer tillses.

Sjukdomsutbrotten i Sverige, som påverkar exporten, ökar, både till antal och omfattning. Att upprätthålla export från sjukdomsfria zoner, i samband med djursjukdomsutbrott i Sverige till befintliga öppnade marknader har därför blivit allt viktigare för att minimera ekonomiska konsekvenserna för exporterande företag. Flexibilitet och förmåga till omprioriteringar med korta tidsfrister har kommit att karaktärisera arbetet. Det fortsatta arbetet utvecklas genom att försöka omförhandla acceptans för regionalisering i befintliga avtal och arbeta för att det ingår i nya avtal, samt ett ökat samarbete inom ramen för EU. Liket det regionaliseringsavtal som EU-kommissionen slöt med Sydkorea 2022, arbetar Jordbruksverket, inom ramen för EU-samarbetet, för att ett likartat regionaliseringsavtal ska slutas med Japan. Det bedöms kunna ge samma goda resultat som det med Sydkorea har gett (se under Tidiga effekter).

Jordbruksverket anser även att arbetet med marknadsstillträden och underhåll av befintliga marknader bör ses som en löpande förvaltningsuppgift för myndigheterna. Resurserna för detta skulle därmed med fördel kunna läggas över på myndighetens förvaltningsanslag.

6 Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

6.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Jordbruksverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2019/03241/JL¹²).

Jordbruksverket ska för åtgärdens genomförande använda 1 miljon kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 1 miljon kronor årligen för åtgärden.

6.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> Exportörer i Sverige som önskar exportera till tredjeland Mottagarland för svensk export (tredjeland) Andra berörda aktörer i livsmedelskedjan 	Medverkade vid en inspektion från Australien och en från Filipinerna

¹² I N2019/03241/JL står att Jordbruksverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM).

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Jordbruksverket medverkade tillsammans med Livsmedelsverket vid två parallella inspektioner från Filippinerna.

6.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Bibehållet godkännande för export av griskött till Filippinerna och bibehållet godkännande för export av produkter från gris som ingår i sällskapsdjursfoder till Australien (slutprodukten exporteras via annat EU land) Inspektionen är ett avgörande led i marknadstillrädsarbetet för livsmedel av animaliskt ursprung till Filippinerna,	<p>Ökat förtroende för Sveriges djurhållning, sjukdomsstatus, övervaknings- och kontrollprogram m.m. möjliggör ökad eller bibehållenexport.</p> <p>De bibehållna marknadstillträdena bidrar till fortsatta förutsättningar för bibehållen eller ökad lönsamhet för exporterande företag.</p> <p>Det nya marknadstillträdet kan i framtiden bidra till ökad lönsamhet och konkurrenskraft för exporterande företag.</p>

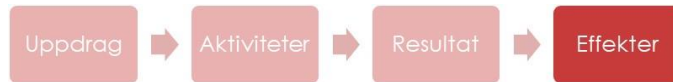
Beskrivning av uppnådda resultat

Jordbruksverket medverkade tillsammans med Livsmedelsverket vid två parallella inspektioner från Filippinerna. Den ena inspektionen syftade till att öppna den filippinska marknaden genom att få svenska anläggningar godkända för export av nötkött och produkter från nöt. Den andra inspektionen syftade till att bibehålla exportgodkännandet för griskött och produkter från gris genom att befintliga anläggningar bibehåller sitt exportgodkännande. Inspektionsbesök är ofta ett avgörande led i marknadstillträdesarbetet för livsmedel. Att öppna en ny marknad, bibehålla eller utöka ett befintligt marknadstillträde bidrar till att ge förutsättningar för ökad lönsamhet för företagen vid export till länder utanför EU. Uppnådda resultat är:

- Ökad möjlighet att få nya svenska anläggningar godkända för export till tredjeland samt tillse att befintligt godkända anläggningar bibehåller sina godkännanden alternativt får utökade godkännanden.
- Utökad marknadstillträde till att även inkludera processade och värmebehandlade nötköttsprodukter.
- Ökad kunskap i tredjeland om det svenska livsmedelssystemet och kontrollsystemet som kan bidra till att öka svenska företags konkurrenskraft på exportmarknaden.
- Ökat intresse för det svenska livsmedelssystemet och svensk produktion kan leda till ökat intresse och efterfrågan vad gäller svenska livsmedel och jordbruksvaror. Detta kan vara till gagn även för andra producenter i Sverige att komma igång med export i framtiden. Detta kan i sin tur bidra till att öka lönsamheten på lång sikt och stärka

konkurrenskraften för svenska livsmedel och jordbruksvaror på exportmarknaden (till länder utanför EU).

6.4 (Tidiga) effekter

Fler godkända svenska anläggningar för export och utökade marknadstillträden förbättrar förutsättningarna för en ökad export och därmed en ökad lönsamhet och konkurrenskraft i den svenska livsmedelsproduktionen.

6.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Exporten ryms inom målet för det strategiska området Konsument och marknad. Fler godkända svenska anläggningar för export förbättrar förutsättningarna för en ökad export och därmed en ökad lönsamhet och konkurrenskraft i den svenska livsmedelsproduktionen.

6.6 Slutsatser

För bibehållen och förbättrad lönsamhet och konkurrenskraft hos svenska exporterande företag är det nödvändigt att Sveriges arbete som syftar till att öppna nya exportmarknader och möjliggöra för fler anläggningar att exportera fortlöper över tid. Inspektionsbesöket från Filippinerna 2024 leder förhoppningsvis till ett godkännande av befintligt och nytt marknadstillträde inom en snar framtid.

6.7 Fortsatt arbete

Jordbruksverket, tillsammans med Livsmedelsverket, vill främja inspektioner från tredjeland som syftar till att få nya svenska anläggningar godkända för export till tredjeland samt tillse att befintligt godkända anläggningar bibehåller sina godkännanden.

Inspektionsfrekvensen går dock inte att styra av svenska myndigheter. Jordbruksverkets bedömning är dock att effekten av uppdraget skulle kunna bli större, om medlen inte var låsta till att finansiera verksamhet. Om Sverige i vissa perioder inte får inspektionsbesök skulle effekten av exportarbetet kunna öka om dessa medel inte var låsta i ett särskilt uppdrag, utan kunnat användas även till annat exportrelaterat arbete.

Om Sverige i vissa perioder inte får inspektionsbesök skulle effekten av exportarbetet kunna öka om medlen för anläggningsgodkännande inte var låsta i ett särskilt uppdrag, utan kunde användas även till annat exportrelaterat arbete.

Jordbruksverket förslår därför att uppdraget att ”Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land” som Jordbruksverket för 2021–2025 beräknas få 1 miljon kronor årligen överförs till uppdraget att ”Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror” där Jordbruksverket för 2021–2025 beräknas få 6 miljoner kronor årligen.

7 Vattenbrukspaketet

7.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Jordbruksverket ska medverka till att främja och utveckla vattenbruket i Sverige. Med livsmedelsstrategins uppdrag (N2019/03241/JL) möjliggörs att driva en hållbar utveckling framåt. Uppdraget finansierar vårt arbete med att främja och samordna vattenbruket men bidrar också till att vi kan finansiera projekt och insatser som avser att utveckla stora delar av vattenbruksnäringen.

7.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Vattenbrukets intressenter	Upphandling av framtagande av lärobok inom vattenbruksjuridik.
Ostronnäringen	Finansiering av provtagning och analys av ostronsjukdomar inför ansökan om fristatus.
Vattenbruksföretag	Upphandling av lotsar som ska vara behjälpliga vid uppstart och vidareutveckling av vattenbruksföretag.
Vattenbrukets intressenter	Upphandling av innovationssupport för sökande i innovationsåtgärden i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.
Vattenbrukets intressenter	Planering och genomförande av utlysning inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet till innovationer inom teknik och övervakning av miljö och djurvälstånd.
Vattenbrukets intressenter	Utvecklingen av svensktvattenbruk.se – Utvärdering och behovsanalys genomförda och nybyggnation planerad.
Algnäringen	Framtagande av rapport för ökad algproduktion i Sverige.
Vattenbrukets intressenter	Nationella vattenbrukskonferensen – planering och genomförande.
Vattenbrukets intressenter	Nordic Seafood Summit – utställare 2024 och planering inför 2025.
Vattenbruksföretag	Utredning och analys av stödmottagare och stödnivåer för vattenbrukets investeringsåtgärder i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Jordbruksverket har i uppdrag att medverka till att främja och utveckla fiskerinäringen, vattenbruket och fisketurismen. Som en del i främjandearbetet arbetar Jordbruksverket utifrån strategin för framtidens fiske med tillhörande handlingsplaner, som togs fram tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten. Tillsammans med livsmedelsstrategin är strategin och handlingsplanen för vattenbruk viktiga verktyg för prioriteringar i vårt främjandearbete. Även målen i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet är vägledande vid prioritering av aktiviteter.

Kopplat till handlingsplanen för vattenbruk driver Jordbruksverket en referensgrupp (tidigare benämnd fokusgrupp) där intressenter för vattenbruket finns representerade. Referensgruppens inspel om aktuella behov och prioriteringar vägs också in vid val av aktiviteter vilket bidrar till att utvecklingen sker där behovet är som störst. Utöver specifika inspel prioriterade referensgruppen tre områden under 2024; *Lokalisering av vattenbruk – från nationell till lokal nivå* och *Kompetenshöjning och innovation* från handlingsplanen samt *Beredskapsfrågor* som aktualiserats efter handlingsplanens framtagande.

Utlysning och upphandlingar

Under 2024 finansierades fyra projekt med medel från Livsmedelsstrategin. Upphandlingar genomfördes utifrån uppkomna behov inom vattenbruket. En av upphandlingarna avser framtagandet av en lärobok inom vattenbruksjuridik vilket har en direkt koppling till det strategiska området ”Regler och villkor”. Lagstiftningen för vattenbrukare är en begränsande faktor för utvecklingen och en pedagogisk lärobok som ger tillgänglig och förståelig information för olika aktörer inom vattenbruket kan bidra till att hjälpa utvecklingen framåt.

Ett annat hinder för vattenbruket, och framför allt ostronnäringen, är att Sverige inte har officiell fristatus för ostronsjukdomarna marteilios och bonamios. Fristatus för sjukdomarna skulle öppna upp möjligheten för Sverige att exportera levande ostron. För att hjälpa näringen att erhålla fristatus finansierades omfattande provtagning och analyser av ostron. Budgeten för provtagning och analyser baserades på att ostronanläggningarna klassades som enskilda anläggningar. Under provtagningens gång grupperade anläggningarna ihop sig och blev godkända som grupp av anläggning istället. Detta innebar att färre lokaliteter behövde provtas och kostnaderna blev betydligt lägre än budget men med samma resultat. Grupperingen av anläggningar är positivt för näringen då färre ostron behöver provtas vilket också kommer minska kostnaderna för övervakningen framöver. Förändringen i budgeten skedde så pass sent att det inte fanns möjlighet att fördela ut överskottet till andra projekt.

Under året upphandlades också lotsar för vattenbruket. Lotsarna ska vara behjälpliga för företag som vill starta eller vidareutveckla vattenbruk. De ska bidra med vägledning avseende bland annat lagstiftning men även om var intressenterna kan hitta finansiering eller utbildningsmöjligheter. Lotsarna kommer fortsätta hjälpa till även under 2025.

Inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet uppmärksammades det ett behov av stöd till sökande inom innovationsåtgärden. Utifrån detta upphandlades en innovationssupport som ska vara behjälplig inför en stödansökan men även bidra till spridning av resultat från

redan beviljade innovationsprojekt. Innovationssupporten kommer finnas tillgänglig även under 2025.

Även en utlysning inom innovationsåtgärden i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet genomfördes under 2024. Inför utlysningen följdes programmet upp och behovet inom åtgärden analyserades. Utlysningen planerades utifrån identifierade behov. Utlysningen riktade sig mot innovationer inom teknik och övervakning av miljö och djurvälstånd. Totalt inkom tolv ansökningar där flertalet fortsatt är under handläggning.

Kunskapshöjande åtgärder

Under 2023 prioriterade åtgärdsgruppen för *Kompetenshöjning och innovation* ett arbete med att vidareutveckla webbplatsen svenskvattenbruk.se. En projektplan togs fram och under 2024 genomfördes en utvärdering och behovsanalys utifrån vilka en nybyggnation är planerad. Arbetet med uppbyggnad av den nya webbplatsen kommer göras under 2025.

Under 2023 fick Jordbruksverket ett regeringsuppdrag för att analysera och identifiera eventuella hinder och utvecklingsbehov för att den hållbara produktionen, konsumtionen och användningen av algbaserade livsmedel ska kunna öka i Sverige, Utveckling av svensk algindustri, LI2023/02837. Arbetet fortlöpte med workshops med näringen och rapportskrivning under 2024. Uppdraget slutredovisades i november 2024.

I mars genomfördes den nationella vattenbrukskonferensen vilken Jordbruksverket är med och planerar för samt delfinansierar. Konferensen äger rum vartannat år och är mycket uppskattad av vattenbrukets intressenter.

Jordbruksverket deltog även på Nordic Seafood Summit i början av 2024 samt medverkar i planering, genomförande och finansiering av 2025-års mäsas.

Utifrån uppföljning av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet framkom det att en översyn över investeringsstöden för vattenbruk behövde genomföras. På uppdrag av Regeringskansliet analyserade vi möjliga förändringar i stödnivå och stödmottagare. Förordningsändringar förslogs för att stöden ska kunna nyttjas av relevanta målgrupper och måluppfyllnaden ska öka.

7.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Ostronprovtagning	Provsvaret utan sjukdomsindikation för ostronnäringen är ett steg närmare fristatus.
Lotsfunktion	Lotsar hjälper näringen att växa och utvecklas.

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Innovationssupport	Bidrar till högre innovationsgrad, bättre instegspotential och bredare spridning av resultat från innovationsprojekt.
Uttlysning innovation (HFVP)	Bidrar till innovationer inom teknik och övervakning hos vattenbruket vilket kan ge effektivare system med högre konkurrenskraft. 12 st. inkomna ansökningar.
Utvärdering och behovsanalys av webbplatsen svensktvattenbruk.se	Efter utvecklingen av webbplatsen kommer webbplatsen fungera som en digital knutpunkt där informationen är uppdaterad och enkel att hitta.
Redovisning av uppdraget "Utveckling av svensk algindustri"	Analysen av hinder och utvecklingsbehov visar på behov av bland annat kunskapsutveckling, forskning och förbättrade samarbeten. Dessa föreslagna satsningar kan bidra till en hållbar utveckling av algindustrin.
Nationella vattenbrukskonferensen	Ökad kunskap och större nätverk.
Nordic Seafood Summit	Ökad kunskap och större nätverk.
Skrivelse om förslag på förordningsändringar i HFVP	Förslagen syftar till att ge fler företag möjlighet att söka stöd för hållbara investeringar i vattenbruket.

Beskrivning av uppnådda resultat

Främjandearbetet med vattenbruket har under 2024 fokuserat på resultat och genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet, analys av hinder och utvecklingsbehov av algindustrin, planering och genomförande av konferenser, utveckling av webbplatsen svensktvattenbruk.se samt genomförande av tre upphandlingar, en överenskommelse och en utlysning.

Överenskommelsen avsåg finansiering av analys och provtagning av ostron avseende ostronsjukdomarna maritellios och bonamios. Provtagningen är en del i Sveriges ansökan om fristatus för sjukdomarna vilket i sin tur öppnar upp för export av ostron till andra länder. Resultaten från provtagningen visar inte på sjukdomsindikation och ansökan om fristatus (på historisk grund) inväntar svar från Kommissionen. Vid planeringen av provtagningen var ostronanläggningarna klassade som enskilda anläggningar vilket innebar att alla behövde provtas separat. Under provtagningens gång ansökte dock anläggningar om att bli godkända grupper av anläggningar vilket ledde till att antalet provtagningspunkter minskade från 8 till 3. Detta har positiva effekter för den framtida finansieringen av provtagningen.

Två av upphandlingarna, innovationssupport och lotsar, har redan gett resultat genom ett tiotal konsultationer till vattenbrukets intressenter. Då båda kom igång sent under året visar antalet konsultationer på ett tydligt behov och efterfrågan. Resultaten av konsultationerna är dock för tidiga att bedöma.

Utllysningen inom innovationsåtgärden för vattenbruk i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet resulterade i tolv ansökningar på drygt 41 miljoner kronor. Ärendena är fortsatt under handläggning.

Utvärdering och behovsanalys av webbplatsen svensktvattenbruk.se har resulterat i att hela webbplatsen kommer att byggas om. Webbplatsen kommer bli tydligare och agera som en knutpunkt för att lotsa olika intressenter till rätt information.

Analysen av hinder och utvecklingsbehov för svensk algindustri resulterade i flera förslag som levererades till Regeringskansliet i november 2024. Bland annat lyfts behovet av fortsatt satsning på kunskapsutveckling och forskning samt förbättrade samarbeten. Förslagen kan på sikt bidra till en ökad och mer robust algindustri i Sverige.

Planering och genomförande av två konferenser bidrar till att öka kunskapen hos vattenbrukets intressenter och hjälpa till i nätverksbyggande. Den nationella vattenbrukskonferensen hade fokus på klimat, kompensationsodling och vägen framåt. Konferensen var mycket uppskattad. Nordic Seafood Summit var också mycket uppskattad och många frågor om fiske och vattenbruk lyftes vilket resulterade i att Jordbruksverket gick in som partner inför mässan 2025 vilket innebär aktivt deltagande i planering och finansiering.

Utifrån analys av resultat och genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet framkom det att investeringsstöden för vattenbruk behövde ses över. På uppdrag av Regeringskansliet analyserade vi möjliga förändringar i stödnivå och stödmottagare. Förslag för en ökad genomförandegrad innefattar både möjlighet för stora företag att söka men även ökade stödnivåer för mindre företag som har svårt att hitta medfinansiering. Om förslagen träder i kraft resulterar det i ett ökat nyttjande av medel genom hållbara investeringar i vattenbruksnäringen.

Under 2024 fokuserade även främjandearbetet på satsningen One Stop Myndighetsshop. Tyvärr fick satsningen på vattenbruk avbrytas då viktiga myndigheter inte hade möjlighet att prioritera deltagande i arbetet.

7.4 (Tidiga) effekter

Tidiga effekter är svåra att se då våra insatser framförallt bygger på att öka kunskapen som på sikt ska bidra till en ökad produktion och konkurrenskraft. En effekt är dock att behovet av vägledning märkts tydligt genom de många kontakter som både innovationssupporten och lotsarna haft med olika intressenter vilket är något vi behöver satsa vidare på för att bidra till en hållbar utveckling för vattenbrukssektorn.

7.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Främjandearbetet syftar till att nå alla målen i livsmedelsstrategin då samtliga är viktiga för att få till stånd en ökad och hållbar vattenbruksproduktion i Sverige.

Upphandlingen av lotsar har en stark koppling till det strategiska området Regler och villkor då de har till uppgift att bland annat hjälpa blivande och befintliga vattenbrukare att hitta rätt i lagstiftningen och tillståndsprocesserna. Även utvecklingen av webbplatsen svensktvattenbruk.se kommer bidra till att vägleda rätt bland alla olika lagstiftningar som vattenbruket har att förhålla sig till. Läroboken inom vattenbruksjuridik kommer också bli ett viktigt stöd i rättsliga frågor.

Både utlysningen inom innovationsåtgärden i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet och innovationssupporten syftar till att öka kunskap och innovation inom vattenbruksnäringen. Även analysen för utveckling av svensk algindustri bidrar till ökad kunskap.

Den nationella vattenbrukskonferensen och Nordic Seafood Summit kopplar både till kunskapsökning men även till Konsument och marknad. Ostronprovtagningen bidrar framförallt till Konsument och marknad genom sin potential att öppna upp för export.

7.6 Slutsatser

Uppdraget har en direkt koppling till att öka produktionen då det syftar till att vidareutveckla främjandearbetet av vattenbruket och genom koordinering av den svenska vattenbruksnäringen skapa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Resultaten har visat att fortsatt arbete med att vägleda i olika frågor är en viktig del av främjandet. Möjligheten att finansiera olika insatser utifrån behoven inom näringen, genom exempelvis upphandlingar och utlysningar, är en förutsättning för att vi ska kunna hjälpa till att driva utvecklingen framåt. Genom referensgruppen är vårt arbete väl förankrat i de behov som finns eller uppkommer hos näringen.

7.7 Fortsatt arbete

Jordbruksverket kommer att fortsätta främjandearbetet utifrån den handlingsplan för vattenbruket som togs fram under 2021 och därigenom fortsätta att bidra till målen i livsmedelsstrategin. Prioritering av åtgärder kommer göras efter inspel från referensgruppen för vattenbruket som har en bred sammansättning av organisationer. Upphandlingar med medel från livsmedelsstrategin kommer att göras av projekt inom prioriterade åtgärder som avser att driva utvecklingen framåt.

Finansiering av lotsar och innovationssupport kommer fortlöpa under 2025.

Genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet kommer fortsatt vara en viktig del av arbetet för att även därigenom bidra till en utveckling av svenskt vattenbruk. Här är utlysningar av medel från programmet ett viktigt verktyg som vi ansvarar för.

På grund av den stora satsningen på vattenbruk inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet är det viktigt att vi dels försöker se till så att medlen hamnar rätt och dels att vi har en tydlig avgränsning mot de projekt som vi avser att finansiera inom livsmedelsstrategins handlingsplan.

Under 2025 planeras även för finansiering av utbildningsinsatser för vattenbrukare för att fortsätta öka kompetensen.

8 Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött

8.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Jordbruksverkets har i uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin 2020 - 2025 (se regeringsbeslut N2020/01012/DL). I uppdraget har Jordbruksverket fyra åtgärder. Det är aktiviteter och resultat från uppdragets genomförande 2024 som redovisas i denna rapport.

Främjande av vildsvinskött

Jordbruksverket skulle utlysa pengar under år 2020 för marknadsföring, informations-spridning samt stärkt kommunikation och samarbete mellan berörda parter i hela livsmedelskedjan. Det kunde även omfatta kunskapshöjande åtgärder med fokus på förädling, exempelvis mathantverk. Satsningarna kunde riktas mot hela den potentiella marknaden och inkludera måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i den offentliga sektorn.

Vildsvinskött i offentliga måltider

Jordbruksverket ska utlysa pengar under år 2021 - 2025 för åtgärder som bidrar till att mer vildsvinskött når konsumenter inom den offentliga sektorn. Exempel på insatser kan vara informations-spridning, stärkt kommunikation och samarbete mellan berörda parter i hela kedjan.

Utvärdering av åtgärdernas effekt

Jordbruksverket ska under år 2025 genomföra en utvärdering av alla åtgärder som varit en del av vildsvinspaketet. Det inkluderar utvärdering av de uppdrag som övriga tre myndigheter arbetar med, det vill säga Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt samt Länsstyrelsen i Kronobergs län. Vid dialogmöte med regeringskansliet i oktober 2024, framgick att även regeringsuppdraget daterat 2022-06-30 som innebär att samtliga involverade myndigheter ska samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet, (se regeringsbeslut N2022/01539), ska inkluderas i utvärderingen.

Kommunikationsuppdraget samordnas av Livsmedelsverket. Arbetet är förberett genom bland annat statistikinhämtning och rapportinsamlande, men kommer inte redovisas i detalj i denna rapport.

8.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Aktörer i vildsvinskedjan	Jordbruksverkets aktiviteter har bestått i att administrera projektansökningars del- och slutrapporter samt deltagande vid regelbundna avstämnings- och dialogmöten med övriga myndigheter och Regeringskansliet.
Slutkonsumenter i hemmet, på restaurang och i offentlig sektor samt andra aktörer i vildsvinskedjan.	Två av totalt 19 beviljade projekt har haft pågående aktiviteter under 2024.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

I rapporten delas genomförda aktiviteter in i två huvudgrupper; de som bedrivits av Jordbruksverket och de som bedrivits av externa aktörer. Hela uppdragets budget har beviljats till projekt som bedrivits av externa aktörer.

Aktiviteter som Jordbruksverket har genomfört

Under 2024 genomfördes inga nya utlysningar. Två beviljade projekt från en utlysning år 2022 pågår under 2024. Dessa beskrivs i nästa avsnitt. Jordbruksverket har under året administrerat projekten genom granskning av del- och slutrapporter samt slutrekvireringar.

Under 2024 genomfördes inga projektägarträffar eller konferenser. I stället lades fokus på kommunikativa insatser där en film om samverkan i vildsvinskedjan togs fram. Filmen visar hur olika aktörer kan samverka för att få ut mer vildsvinskött på marknaden. Den visar på ett gott exempel hur markägaren eller lantbrukaren förenklar för jägaren i samband med de jakttillfällen som ges och hur vildsvinsköttet via en vilthanteringsanläggning kan föras vidare till offentliga kök, restauranger och butiker. Samtidigt hålls vildsvinsstammen i en bra balans. Filmen har mottagits mycket positivt och använts i olika sammanhang och mediekanalet. Filmen är finansierad genom det regeringsuppdrag för gemensamma kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet som tilldelats samtliga myndigheter och som samordnas av Livsmedelsverket¹³.

Fortsatt samarbete med övriga myndigheter inom vildsvinspaketet har ägt rum. Regelbundna digitala projektledarträffar har kombinerats med möten där projektledarnas chefer har deltagit och fått information om status i Vildsvinspaketet. Sedan 2021 deltar även Naturvårdsverket vid dessa möten.

¹³ <https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/livsmedelsstrategi-for-sverige/sa-ska-mer-vildsvinskott-na-konsumenterna>

Vid två tillfällen under 2024 har Jordbruksverket haft värdskapet för hybridmöten, så kallade dialogmöten, med representanter för Landsbygds- och infrastrukturdepartementet och samtliga involverade myndigheter. Syftet med dessa möten var att diskutera vildsvinspaketets status och framtida aktiviteter.

Aktiviteter som externa aktörer har genomfört

Av de 19 beviljade projekten från de tre genomförda utlysningarna är 17 stycken slutredovisade. Under 2024 slutredovisades inga projekt. Ytterligare två projekt pågår till och med 2025 då de ska slutredovisas. Fram till projektens slutredovisningar sker delredovisningar årligen senast den 15 april och 15 oktober, med vissa undantag om slutredovisningsdatum ligger nära in på något av dessa datum.

Följande två projekt pågår fram till 2025 då de ska slutredovisas:

- **Attityder och samarbeten i viltvärdekedjan 2022 - 2025, Lewander & Co**
Projektet har under 2024 fortsatt arbetet med att utveckla och uppdatera den kommunikativa plattformen svensktvildsvinskott.se och tillhörande sociala mediekkanaler. Research och analys av fakta från intervjuer med vilthanteringsanläggningar, grossister, producenter och butiker har pågått.
- **Inventering vildsvinskött, Det lilla extra i Enköping AB**
Projektet ska genomföra två kartläggningar av vilthanterings- och detaljhandelsanläggningar, restauranger/konferensanläggningar samt grossister som hanterar vildsvinskött. En har genomförts hösten 2022 – april 2023. Den andra ska genomföras 2025.

8.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Stärkt samarbete mellan samverkande myndigheter i Vildsvinspaketet	Ökad förståelse och kunskap om vildsvinskedjan samt myndigheternas olika roller och möjligheter.
Ökad efterfrågan på vildsvinskött, främst inom offentlig sektor	Ökad kunskap om vildsvinskött och hur man kan nyttja denna resurs.
Ett ökat intresse för råvaran hos olika aktörer i vildsvinskedjan och hos slutkonsument.	Förhöjd kunskapsnivå som ökar intresset för råvaran. Antal besökare till svensktvildsvinskott.se ökar.

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Stärkt samarbete mellan olika aktörer i vildsvinskedjan, bland annat genom projektens olika aktiviteter och framtagna filmer	En starkare vilja att samarbeta för att uppnå skalfördelar kan märkas hos projektens ägare.

Beskrivning av uppnådda resultat

Resultaten är uppdelade utifrån Jordbruksverkets aktiviteter och externa aktörers aktiviteter.

Beskrivning av resultat från Jordbruksverkets aktiviteter

Jordbruksverkets aktiviteter har bestått i att administrera projektansökningars del- och slutrapporter samt deltagande vid regelbundna avstämnings- och dialogmöten med övriga myndigheter och Regeringskansliet. Aktiviteterna har resulterat i stärkt samarbete mellan myndigheterna men även ökad förståelse och kunskap om vildsvinskedjan samt myndigheternas olika roller och möjligheter.

Jordbruksverkets framtagande av en film om samverkan i vildsvinskedjan har fått stor uppmärksamhet och lyfts som ett gott exempel på samarbete som gynnar hela vildsvinskedjan. Filmen har visats vid viltkonferenser samt är länkad från myndigheternas webbplatser.

Beskrivning av resultat från externa aktörers aktiviteter

Under 2024 har inga projekt slutredovisats med dokumenterade resultat. Två projekt kvarstår som ska slutredovisa under 2025. Dessa två projekts aktiviteter under 2024 beskrivs i kapitel 8.2 "Genomförda aktiviteter".

8.4 (Tidiga) effekter

De 19 projekt som har varit verksamma har tillsammans bidragit till att skapa en positiv attityd till samt öka efterfrågan på vildsvinskött, främst inom offentlig sektor. Attityd och efterfrågan är viktigt för att hålla vildsvinspopulationen på en nivå i balans, vilket gynnar hela vildsvinskedjan. Den ökade kunskapen som sprids genom projekten samt ökade samarbeten har positiv effekt på såväl lång som kort sikt. Samtal och dialoger kring de möjligheter och utmaningar som finns i vildsvinskedjan skapar värdefulla effekter för förbättringar och utveckling framåt.

Ett av de projekt som tidigare slutredovisats, "Lär dig hantera vildsvin på rätt sätt" där Viltvet AB varit projektägare, resulterade i utbildningsmaterial i form av sju powerpointpresentationer och en film. Dessa kommer väl till användning vid utbildning av nya vildsvinsjägare med anledning av de nya regler för utökad direktförsäljning av vildsvinskött som trädde i kraft under november månad 2024.

8.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Uppdraget för Vildsvinspaketet bidrar till uppfyllelsen av strategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Vidare syftar uppdraget till insatser främst inom det strategiska området Konsument och marknad, vilket har som mål att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val.

Satsningar på marknadsföring, informations spridning samt stärkt kommunikation och samarbete mellan berörda parter ska genomföras, liksom kunskapshöjande åtgärder med fokus på förädling, exempelvis mathantverk. Insatserna kan rikta sig mot hela den potentiella marknaden och inkludera måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i den offentliga sektorn.

De projektresultat som del- och slutredovisats visar på ett ökat intresse för vildsvinskött sedan Vildsvinspaketet lanserades. Genom projektens insatser har information spridits och samarbeten av olika slag har skapats i hela vildsvinskedjan. Även den film som Jordbruksverket tagit fram om samarbete i vildsvinskedjan bidrar till livsmedelsstrategins mål om att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val.

För att skapa en mer långsiktig varaktighet och uppföljning av tidigare attitydundersökningar, kommer ett av de projekt som beviljats pengar från 2022 års utlysning göra en uppföljande attitydmätning av konsumenter våren 2025. Det ger oss möjlighet att bedöma vilka insatser som kan behövas i framtiden.

8.6 Slutsatser

Tillgång och efterfrågan på vildsvinskött förändras över tid, där en anpassning till en nivå i balans på vildsvinsstammen bör eftersträvas. Genom samarbete myndigheter emellan, underlättas arbetet. Såväl ökad efterfrågan på vildsvinskött som ökad förståelse och samarbete mellan myndigheterna, som är ett resultat av vildsvinspaketet, är viktigt att upprätthålla. Jordbruksverket ser mycket positivt på det kommunikationsuppdrag som Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket, Länsstyrelsen Kronoberg och Statens veterinärmedicinska anstalt arbetar med fram till 2025. Där skapas möjlighet att kommunicera kring projekten, anordna konferenser, erfarenhetsträffar och liknande. Viktigt är också att upprätthålla och anpassa de insatser som det finns behov av, för att nå slutmålet.

8.7 Fortsatt arbete

Jordbruksverkets uppdrag löper till och med år 2025, då åtgärden ”Utvärdering av åtgärdernas effekt” ska genomföras. Detta avser en utvärdering av samtliga åtgärder som varit en del av vildsvinspaketet. Målgruppen för denna utvärdering är primärt berörda myndigheter och Regeringskansliet.

Jordbruksverkets aktiviteter för övrigt under 2025 avser administrativ hantering av två kvarstående projekt samt löpande samordning och deltagande vid projektledar-, chefs- och

dialogmöte med Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Parallellt med detta sker vissa kommunikationsinsatser inom Livsmedelsverkets kommunikationsuppdrag. Dessa aktiviteter kommer att fokusera på att upprätthålla den efterfrågan på vildsvinskött som har byggts upp genom arbetet i Vildsvinspaketet. Målgruppen för dessa aktiviteter är primärt slutkonsumenter men även övriga involverade aktörer i vildsvinskedjan.

Det behövs fler insatser för att bygga upp såväl kompetens som samarbeten i tidiga led i vildsvinskedjan, för att tillgodose marknaden med efterfrågade volymer av vildsvinskött. Dessa insatser bör då riktas specifikt till de områden där vildsvinsstammen är för stor och i obalans vilket varierar över tid.

9 Vildsvinspaketet – Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

9.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Jordbruksverket har uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin 2020 - 2025 (se regeringsbeslut N2020/01012/DL).

En del av uppdraget handlar om att ge medel till Gård & Djurhälsan (G&D) för utveckling av kontrollprogrammet Smittsäkrad Besättning Gris (SSB Gris). Mer specifikt handlar denna del av uppdraget om biosäkerhet för att minska risken för direkta och indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin. Målsättningen är att utarbeta en ny status i programmet som är specifikt inriktad på biosäkerhetsåtgärder som skydd mot vildsvinskontakter. Statusen är tänkt att fungera som en garant för god biosäkerhet på gård och därmed skapa förutsättningar för utfärdande av undantagstillstånd vid in- och uttransport av levande djur från tamgrisbesättningar som finns i ett spärrat område i händelse av att Sverige drabbas av afrikansk svinpest (ASF) hos vildsvin. Den nya statusen har fått namnet SSB Gris ASF-status.

Kraven i statusen baseras dels på Jordbruksverkets krav om ASF konstateras i Sverige, dels på de biosäkerhetskrav som listas i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/594¹⁴ som reglerar bekämpning av ASF.

¹⁴Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/594 av den 16 mars 2023 om särskilda åtgärder för bekämpning av afrikansk svinpest och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2021/605.

9.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Grisföretagare	<ul style="list-style-type: none"> • Medverkan vid Sveriges Grisföretagares ordförandekonferens. Information och diskussion om kraven i SSB Gris ASF-status. • Medverkan vid två av slakterierna arrangerade leverantörmöten. Information och diskussion kring kraven i SSB Gris ASF-status. • Grisföretagare har fått information om praktiska lösningar på gård kopplat till SSB Gris ASF-status i samband med rådgivningsbesök från programmets veterinärer, eller genom deltagande vid lokalt arrangerade ERFA-möten. • Medverkat i Sveriges Grisföretagares arbete med att ta fram en kalkyl för beräkning av kostnad på gård för anslutning till SSB Gris ASF-status. Kalkylen finns tillgänglig på smittsäkra.se. • Fortsatt vidareutveckling av webbsystemet för Smittsäkrad Besättning Gris. • Kunskapsinhämtning och förmedling genom deltagande i internationella konferenser. • Uppdatering av hemsidan smittsäkra.se.
Veterinärer som utför kontrollbesök inom Smittsäkrad Besättning Gris	<ul style="list-style-type: none"> • Två kalibreringar på gård har genomförts. Vid kalibreringarna diskuterades bland annat flöden på gård och hur dessa behöver förändras för att den aktuella besättningen ska kunna anslutas till SSB Gris ASF-status. • Fortsatt vidareutveckling av webbsystemet för Smittsäkrad Besättning Gris.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
	<ul style="list-style-type: none">• Uppdatering av hjälpdokument i form av checklistor för att stötta veterinärerna i bedömningen på gård.• Kunskapsinhämtning och förmedling genom deltagande i internationella konferenser.
Hälsokontrollorganisationer och myndigheter	<ul style="list-style-type: none">• Regelbundna arbetsgruppsmöten med deltagande från SSB Styrgrupp, och representanter från Jordbruksverket och SVA. Vid mötena diskuteras bland annat inkomna frågor från fältverksamma veterinärer och grisföretagare rörande tolkning av kraven i SSB Gris ASF-status.• Information om SSB gris ASF-status i samband med Jordbruksverkets anslagsseminarium 2024.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Arbetet med att vidareutveckla och driva programmets ASF-status har genomförts tillsammans med programmets styrgrupp där Sveriges Grisföretagare och hälsokontrollorganisationerna Gård & Djurhälsan, Lundens Djurhälsovård och Distriktsveterinärerna ingår. I arbetsgruppen ingår även representanter för Jordbruksverket och SVA. Möten har hållits digitalt sju gånger under 2024. Vid mötena diskuteras inkomna frågor från fältverksamma veterinärer och grisföretagare rörande tolkning av kraven i SSB Gris ASF-status. I december hölls ett fysiskt möte på Jordbruksverket där myndigheten informerade om olika utbrottsscenarioer och styrgruppen informerade om arbetet med anslutning av grisgårdar till SSB Gris ASF-status.

Det kommer många frågor om programmets ASF-status både från grisföretagare och veterinärer. Frågorna rör olika lösningar på gård, men också tolkningar av programmets regelverk. Flera av dessa frågor besvaras genom medverkan vid olika möten, så som Sveriges Grisföretagares ordförandekonferens (25 deltagare) eller slakteriernas leverantörsmöten (totalt 60 deltagare). Frågor besvaras också i samband med direktkontakt med enskilda grisföretagare, vid sambesök med veterinär på gård eller genom deltagande vid lokalt arrangerade ERFA-möten (totalt 30 deltagare).

Under slutet av 2024 lanserade Sveriges Grisföretagare, i samarbete med LRF Kött, en kalkyl som tagits fram för att beräkna kostnaden för anslutning till SSB Gris ASF-status. Veterinären som är ansvarig för programmets dagliga drift har fungerat som bollplank under framtagande av kalkylen. Kalkylen finns nu tillgänglig för alla att använda på smittsakra.se. Kalkylen är ett hjälpmedel både för den enskilda grisföretagaren, men också för veterinär i samband med rådgivning för anslutning till statusen.

Webbsystemet för Smittsäkrad Besättning Gris har vidareutvecklats för att färdigställa aviseringssystemet efter lanseringen av ASF-status. Utvecklingen av webbsystemet sker i samverkan med Växa Sveriges IT-avdelning. Aviseringssystemet var i behov av uppdatering för att säkerställa att de besättningar som ansluter sig till statusen får korrekta aviseringar från webb-systemet om nästkommande besök. Likaså för att säkerställa att veterinärerna med besättningar anslutna till ASF-status får korrekta aviseringar från webb-systemet om nästkommande besök.

Två kalibreringar på gård har genomförts för veterinärer som utför kontrollbesök inom ramen för SSB Gris. Vid kalibreringarna deltog även programmets styrgrupp. En kalibrering genomfördes på gård i Skåne och en i Västergötland. I Skåne deltog fem veterinärer och i Västergötland deltog 14 veterinärer, utöver programmets styrgrupp. Vid kalibreringarna delades veterinärerna in i mindre grupper som tillsammans genomförde en gårdsvandring, diskuterade flöden på gård och hur dessa behöver förändras för att den aktuella besättningen ska kunna anslutas till SSB Gris ASF-status. Därefter samlades alla för gemensam diskussion kring de frågor som uppstått. Vid kalibreringarna gavs även information om de frågor som kommit in till programmets referensgrupp/arbetsgrupp ASF. Vi kunde även ge information om Jordbruksverkets skriftliga information om innebörden av att vara en "Godkänd anläggning" i tillfälle av ett nytt utbrott av ASF i Sverige och kopplingen till SSB Gris ASF-status.

Det har informerats om SSB Gris ASF-status i samband med Jordbruksverkets anslagsseminarium 2024.

Kunskapsinhämtning om ASF har genomförts. Veterinären som är ansvarig för programmets dagliga drift deltog vid European Symposium of Porcine Health Management (ESPHM) i Leipzig. Under kongressen hölls föreläsningar rörande smittskyddsrutiner samt hantering av ASF. Information från kongressen har delgivits veterinärer och grisföretagare genom en artikel i branschtidningen Grisföretagaren.

9.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Informationsspridning till grisföretagare	Ökad kunskap om kraven i SSB Gris ASF-status. Ökad förståelse för behovet av att genomföra smittskyddsåtgärderna och ansluta besättningen.
Informations- och kunskapsöverföring till veterinärer	Ökad kunskap hos veterinärer som utför kontrollbesök på gård om kraven i SSB Gris ASF-status. Då intresset för anslutning ökar bland Sveriges grisföretagare har kalibreringen rustat veterinärerna för att kunna ge riktad rådgivning på gård som möjliggör att

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
	grisbesättningar kan uppfylla kraven och ansluta sig till statusen.
Nyttjande av etablerat nätverk	Genom att nyttja det etablerade nätverket med veterinärer, myndigheter och grisföretagare har arbetet med kommunikation och informationsspridning förenklats.

Beskrivning av uppnådda resultat

Djursjukdomar som ASF slår hårt mot livsmedelsproduktion och lönsamhet, speciellt när smittan tagit sig in i djurbesättningar. Därför är arbetet inom SSB Gris viktigt för att minska sårbarheten och stärka lönsamheten inom grisproduktionen genom friskare djur. Projektet bidrar även till att stärka den svenska livsmedelsproduktionen.

Utbrottet av ASF skapade en stor oro och ökade intresset för SSB Gris ASF-status. Intresset avtog något när utbrotts hanteringen föll väl ut och smittan snabbt kunde bekämpas. Genom vårt välfungerande samarbete mellan branschen och myndigheter har vi fortsatt att arbeta med att titta på vilken påverkan ett nytt utbrott av ASF skulle få för svensk grisproduktion. Jordbruksverket har tagit fram tolkningar av EU:s regelverk på området¹⁵ och vi har analyserat konsekvenserna. Även slakteribranschen har under det gångna året insett behovet av en hög anslutningsgrad till programmets status för att säkra intransport av grisar. Detta arbete har lett till ett kraftigt ökat intresse för anslutning till statusen. Vi befinner oss i en fas där många grisföretagare har många frågor kring lösningar på den enskilda gården och har därför försökt svara på dessa frågor, till exempel genom deltagande vid ERFA-träffar.

Även programmets veterinärer som utför anslutnings- och kontrollbesök på gård ställs inför många nya frågor. Därför genomfördes en kalibreringsutbildning på gård. Kalibreringsutbildningen är till för att fortbilda de aktiva veterinärerna och säkerställa att de jobbar på samma sätt så att kraven bedöms likvärdigt oavsett vilken veterinär som gör besöket

Vid årets slut var totalt sju besättningar anslutna till SSB Gris ASF-status.

9.4 (Tidiga) effekter

Det fortsatta arbetet med tolkningen av EU:s lagstiftning på området har lett till att slakteribranschen under det gångna året insett behovet av en hög anslutningsgrad till programmets status för att säkra intransport av grisar. Detta har i sin tur lett till en ökad medvetenhet på gård om behovet att ansluta besättningen till statusen. Ett behov av att

¹⁵Kommissionens förordning (EU) nr 142/2011 av den 25 februari 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen

¹⁵ Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/594 av den 16 mars 2023 om särskilda åtgärder för bekämpning av afrikansk svinpest och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2021/605

kunna fastställa kostnaden för att uppnå ASF-status för den enskilda besättningen har också identifierats. Under slutet av året lanserade Sveriges Grisföretagare i samarbete med LRF Kött en kalkyl som tagits fram för att beräkna kostnaden för anslutning till SSB Gris ASF-status. Kalkylen är ett hjälpmedel både för den enskilda grisföretagaren, men också för veterinär i samband med rådgivning för anslutning till statusen.

9.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Förekomsten av djursjukdomar som ASF slår hårt mot svensk grisproduktion och dess lönsamhet, speciellt när smittan tagit sig in i djurbesättningar. Därför är det förebyggande arbetet inom SSB Gris oerhört viktigt för att kunna bibehålla den svenska grisproduktionen även i en utbrottssituation.

Regler och villkor

Genom att använda och utveckla ett redan väletablerat kontrollprogram, i stället för att lansera ett nytt, förenklar och effektiviserar vi processen för både grisföretagare, veterinärer och myndigheter. Ett förebyggande smittskyddsarbete bidrar till friskare djur och därmed en mer lönsam djurhållning. Den förhöjda biosäkerhet som programmets regelverk medför har inte endast verkan mot ASF, utan även mot andra smittor så som *salmonella*. Genom ökad kunskap hos den enskilda grisföretagaren ökar också möjligheten att kunna förbereda sig och bli tryggare så att företagets risker minskar. Detta bidrar till en stabilare svensk livsmedelsproduktion.

Konsument och marknad

Regeringsuppdragets syfte är att konsumenter ska ha ett högt förtroende för vildsvinskött och kunna göra medvetna och hållbara val.

Genom att höja biosäkerheten i de svenska grisbesättningarna och öka medvetenheten kring smittsamma sjukdomar hos svenska grisföretagare minskar vi också risken för att en smitta hos vildsvin ska drabba tamgrisproduktionen. Omvänt så leder en ökad biosäkerhet även till att vi minskar risken för att en smitta i en tamgrisbesättning sprids till den vilda faunan. Arbetet kommer, i händelse av att ASF konstateras i ett område med stor tamgrishållning i Sverige, kunna bidra till att säkra fortsatt inhemsk livsmedelsproduktion.

9.6 Slutsatser

En anslutning till SSB Gris ASF-status innebär att en besättning uppfyller de biosäkerhetskrav som listas i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/594 som reglerar bekämpning av ASF. Att uppfylla kraven i EU:s lagstiftning är en förutsättning för att kunna fortsätta hålla grisar och förflytta grisar vid ett nytt utbrott av ASF i Sverige.

Arbetet följer tidsplanen men utformningen av våra svenska grisgårdar bjuder på utmaningar. I många fall kommer det att krävas större investeringar för att nå upp till kraven i programmet. Kostnaden för den enskilda grisföretagaren rör sig från 200 000 kr upp till flera miljoner per anläggning. Exempelvis medför anslutning till programmet investeringar i staket runt gården och anläggning av nya körvägar, och i många fall medför det också inköp

av ytterligare en lastmaskin alternativt upprättande av spolplatta. De stora investeringar och den arbetsinsats som krävs för att uppnå kraven gör att det tar längre tid att anslutna besättningarna. I flertalet besättningar pågår arbete med att förbättra biosäkerheten, men en hel del arbete kvarstår innan de är redo för anslutning. Näringen ser fortsatt ett stort behov av finansiellt stöd för att genomföra dessa åtgärder.

9.7 Fortsatt arbete

Projektet har finansiering från Livsmedelsstrategin till och med 2025 och det finns flera identifierade utvecklingsbehov som det behöver arbetas vidare med framöver. Efter 2025 går projektet in i det ordinarie arbetet med SSB Gris. I ett program som arbetar med biosäkerhet på gårdsnivå finns alltid behov av vidareutveckling och kunskapsspridning. Exempel på fortsatt arbete framgår nedan.

Utvecklingsarbetet avseende ASF-status fortgår genom fortsatta arbetsgruppsmöten. Arbetsgruppen svarar på frågor som inkommer från fältverksamma veterinärer och grisföretagare kring tolkning av programmets regelverk. Vidareutveckling av frågor och svar-sida och praktiska exempel till programverksamma veterinärer och anslutna besättningar kommer att genomföras under 2025.

Kunskapsinhämtning avseende ASF kommer att ske genom deltagande på internationella konferenser och i samarbete med SVA.

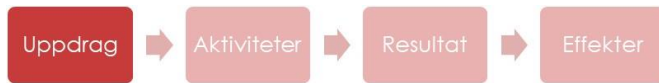
Informationsspridning kommer ske genom deltagande vid konferenser och träffar för grisföretagare och veterinärer.

Fortsatt informationsspridning är av stor vikt. Under 2025 planeras en turné med fokus på information och erfarenhetsbyte. Träffarna samarrangeras av Sveriges Grisföretagare och slakteribranschen. Träffar kommer att arrangeras på sex olika platser i landet. Valet av plats kommer att ske i samråd med den lokala Grisföretagare-föreningen. Träffarna riktar sig till grisföretagare och deras personal. Vid träffarna kommer representanter för Sveriges Grisföretagare, Lundens Djurhälsa, Distriktsveterinärerna och Gård & Djurhälsan att medverka.

Fortsatt utbildning och kalibrering på gård av de veterinärer som arbetar inom SSB kommer att ske inom ramen för SSB Gris.

10 Växtskyddsrådet

10.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Uppdraget avser Växtskyddsrådet (Regeringsbeslut N2019/03241/JL och N2017/02364/SUN).

För att uppnå mål inom det strategiska området Regler och villkor ska följande åtgärder vidtas.

- Växtskyddsrådets arbete ska stödja prövningen av produktgodkännande enligt förordning (EG) 1107/2009 (växtskyddsmedelsförordningen) och bidra till en effektiv godkännandeprocess.
- Växtskyddsrådets arbete ska underlätta arbetet att uppnå kraven i direktiv 2009/128/EG (hållbarhetsdirektivet).
- Växtskyddsrådet ska bistå med att utreda effektiva och hållbara förebyggande åtgärder och bekämpningsåtgärder för växtskadegörare samt att förbättra tillgången till växtskyddsmedel.

I regeringsbeslutet anges särskilt att Växtskyddsrådet ska bistå med att:

- Tillsammans med företag och bransch utveckla omvärldsbevakningen kring exempelvis förändringar i lagstiftning, rättspraxis, EU-processer, vägledning, beslut om verksamt ämne samt analysera konsekvenser sådana förändringar får för myndigheter och företag.
- Utveckla dialog med företag och bransch i syfte att öka kunskapen om marknaden i relation till vilka behov som odlare har av att kunna hantera skadegörare eller ogräs med någon växtskyddsmedel, på både kort och lång sikt samt vilka behov företagen har i fråga om information och stöd från myndigheter.
- Öka kunskapen hos såväl myndigheter som företag och andra intressenter samt utveckla strategier för att fasa ut kemiska växtskyddsmedel med oacceptabla effekter på hälsa och miljö och introducera växtskyddsmedel med låg risk eller alternativa metoder och tekniker.
- Föra en dialog med berörda intressenter och öka kunskapen om samhällsekonomiska effekter och övergripande miljöeffekter som växtskyddsmedelslagstiftningen medför.
- Öka kunskapen hos myndigheter om odlingsförhållanden och diskutera med myndigheter, företag och intressenter om hur ändamålsenliga riskhanteringsåtgärder kan utformas. I detta ingår bland annat att diskutera effektiva doser.
- Öka kunskapen hos myndigheter, företag och intressenter om jordbruksdrift med syfte att förbättra prövningsprocessen utifrån praktiska odlingsperspektiv såsom årscykler och växtföljd.

10.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Odlare och produktägande företag (växtskyddsmedel)	Fortsatt strategiskt arbete med att kartlägga behov av och tillgången till effektiva växtskyddsmedel i den svenska växtodlingen.
Odlare, rådgivare och produktägande företag (växtskyddsmedel)	En förstudie har genomförts avseende Kemikalieinspektionens möjligheter att väga in nyttan och ekonomiska konsekvenser gentemot risk i enskilda beslut för växtskyddsmedel.
Odlare och rådgivare	Teknikutvecklingen inom precisionsbekämpning har följts upp och kunskapsspridande insatser har genomförts.
Beslutsfattare rådgivare och odlare	Växtskyddsrådet har under 2024 genomfört en fördjupad analys kring skyddet av pollinatörer med bidrag från flera aktörer. Syftet med kartläggningen är att koppla samman användardata för växtskyddsmedel med aktivitetsnivån för pollinerare över tid och genomföra en risk- och åtgärdsanalys. Berörda myndigheter har sammanfattat regler med bäring på skydd av pollinerande insekter och SCB bidrar med en analys av hur växtskyddsmedelsanvändningen varierar över året. Lunds universitet har beskrivit hur vi kan minska och spåra riskerna med växtskyddsmedelsanvändning för pollinerande insekter i jordbrukslandskap.
Beslutsfattare	En analys har genomförts för att beskriva hur en befarad kommande brist på betningsmedel kan påverka livsmedelsproduktionen.
Odlare	Kampanjen med sikte på sänkta halter av diflufenikan i skånska ytvatten har fortsatt. Information om kampanjen har spridits genom Jordbruksverkets ogräsbrev och i bekämpningsrekommendationer.
Beslutsfattare, rådgivare odlare	Växtskyddsrådet har sedan 2019 en arbetsgrupp med syftet att föreslå lämpliga åtgärder som bidrar till att läckage av växtskyddsmedel från växthus till omgivningen minimeras. Under 2024 har rådet uppdaterat kunskapsläget om läckagevägarna i växthus och beräknade kostnader för insatser som kan minska riskerna för läckage i olika växthusyper.
Rådets organisationer	Mötena och andra aktiviteter presenteras på Växtskyddsrådets webbplats

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Redovisningen av aktiviteter följer uppställningen i Växtskyddsrådets uppdrag (se punktlista i avsnitt ovan: Uppdragsbeskrivning och syfte).

Växtskyddsrådets arbete ska stödja prövningen av produktgodkännande enligt förordning (EG) 1107/2009 (växtskyddsmedelsförordningen) och bidra till en effektiv godkännandeprocess

Kemikalieinspektionens rådgivande grupp för användningsvillkor har fortsatt sitt arbete med att vara rådgivande och bidra till att hitta alternativa lösningar för befintliga och nya villkor med syfte att minska riskerna med växtskyddsmedel.

Kemikalieinspektionen har genomfört en förstudie och i en PM beskrivit de juridiska förutsättningarna för myndigheter att beakta behovet och nyttan i godkännandeprocessen.

Växtskyddsrådets arbete ska underlätta arbetet att uppnå kraven i direktiv 2009/128/EG (hållbarhetsdirektivet)

Jordbruksverket har inom ramen för Växtskyddsrådets uppdrag arbetat med att kartlägga och beskriva Jordbruksverkets prognos- och varningsdata och fältförsöksdata. Underlaget ska ingå i arbetet med nya indikatorer för att beskriva hållbarhet i växtskyddet. PM levereras våren 2025.

Jordbruksverkets AI-specialister har engagerats för att analysera om det går att skapa prognosmodeller kopplat till växtskadegörare, såsom svampsjukdomar, med hjälp av AI.

SLU har under 2024 haft i uppdrag att sammanställa befintlig vetenskap om sociala faktorer i och omkring arbete med växtskyddsmedel, samt föreslå möjliga indikatorer för att mäta den sociala hållbarheten i våra svenska odlingssystem. Leverans av uppdraget sker under våren 2025.

SLU har haft i uppdrag att undersöka förutsättningar till att öka diversiteten och hållbarheten i svenska odlingssystem genom samodlingar och att odla sortblandningar i samma fält. Leverans av uppdraget sker under våren 2025.

Sprutorna som används vid applicering av växtskyddsmedel måste vara i gott skick för att rätt mängd preparat ska hamna på rätt plats och på rätt sätt. Ett uppdrag har lämnats till en konsult med syfte att ta fram en plan för hur uppgraderingar av det befintliga sprutbeståndet kan genomföras i praktiken.

Två konsulter har 2024 för Växtskyddsrådet sammanställt ett skriftligt referat om teknikfronten inom precisionsbekämpning från jordbrukstekniska mässan Agritechnica i Hannover.

Två konsulter anlitas för ett öppet webinarium om teknikfronten och möjligheter för lantbruket inom precisionsbekämpning.

En konsult har anlåtats för uppdraget att, tillsammans med Jordbruksverket, planera och under 2025 genomföra utbildningsdagar för rådgivningsföretag och andra relevanta aktörer, i syfte att öka kunskapen kring precisionsbekämpningsteknik.

Lunds universitet har haft i uppdrag att beskriva hur det går att minska och spåra riskerna med växtskyddsmedelsanvändning för pollinerande insekter i jordbrukslandskap. Arbetet är sammanställt och publicerat i en rapport.

Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket har gemensamt sammanställt en översikt av respektive myndighets regleringar och stöd som berör skydd och främjande av pollinatörer. En PM är publicerad.

SCB har haft i uppdrag att beskriva hur växtskyddsmedelsanvändningen varierar över året, med syfte att bidra i analyser av risk för olika organismer på landskapsnivå. Arbetet är sammanställt publicerat i en rapport.

De tre ovanstående skrifterna beskrevs genom ett inlägg på Jordbruksverkets blogg Den svenska maten.

Växtskyddsrådet ska bistå med att utreda effektiva och hållbara förebyggande åtgärder och bekämpningsåtgärder för växtskadegörare samt att förbättra tillgången till växtskyddsmedel

Uppdragspunkten har hittills genomförts via övriga aktiviteter i Växtskyddsrådets handlingsplan, som till exempel inom Major use arbetet som beskrivs nedan.

Tillsammans med företag och bransch utveckla omvärldsbevakningen kring exempelvis förändringar i lagstiftning, rättspraxis, EU-processer, vägledningar, beslut om verksamt ämne samt analysera konsekvenser sådana förändringar får för myndigheter och företag

Växtskyddsrådets nyhetsbrev nr 9 och 10 publicerades med information om aktuella växtskyddsfrågor och information om Växtskyddsrådets arbete.

Utveckla dialog med företag och bransch i syfte att öka kunskapen om marknaden i relation till vilka behov som odlare har av att kunna hantera skadegörare eller ogräs med någon växtskyddsmedel, på både kort och lång sikt samt vilka behov företagen har i fråga om information och stöd från myndigheter

Det strategiska arbetet med att kartlägga behov och tillgången till effektiva växtskyddsmedel i den svenska växtodlingen (Major use-arbetet) har fortsatt. Företrädare för olika branschorganisationer har inbjudits till Växtskyddsrådet i syfte att diskutera tillgången till växtskydd i den svenska växtodlingen och trädgårdsproduktionen och vilka möjligheter till samverkan kan finnas framåt.

Under 2024 har fokus fortsatt att på svårigheterna att bekämpa vissa insekter i de arealmässigt större grödorna. Tillsammans med representanter för LRF, Lantmännen, Hushållningssällskapen, Svenska Spannmålsodlarna, SLU, Jordbruksverket och

Kemikalieinspektionen har åtta möten i Växtskyddsrådet genomförts parallellt med löpande kontakter om underlag till ansökningar.

Växtskyddsrådet har under 2024 bekostat extra inventeringar och graderingar av fritflugor i havre i riskområden med syftet att beskriva hur stora angrepp det var eftersom risken för stora angrepp detta år var överhängande.

Jordbruksverket har tillsammans med konsulter Svenska Utsädesföretagens Förening (SVUF) genomfört en konsekvensanalys av brister på betningsmedel som befaras kunna uppstå inom några år. En PM har publicerats.

Växtskyddsrådet har tillsammans med Växa, Sveriges frö- och oljeväxtodlare (SFO), LRF och Lantmännen inlett ett arbete kring vallens tillgång till effektivt växtskydd.

Kemikalieinspektionen har sammanställt en översikt över myndighetens beslut i dispensärenden för växtskydd, med syfte att bidra till framförhållning kring växtskyddsproblem som behöver en permanent lösning.

Hushållningssällskapet i Kalmar-Kronoberg-Blekinge och Lantmännen fick 2023 i uppdrag att genomföra fältförsök i fodermajs gällande insektbekämpning. Resultaten presenterades 2024 i Sverigeförsökens försöksbok för 2023.

Major use-arbetet har diskuterats med Svenskt Växtskydds medlemsföretag i samband med Borgeby Fältdagar 2024.

Öka kunskapen hos såväl myndigheter som företag och andra intressenter samt utveckla strategier för att fasa ut kemiska växtskyddsmedel med oacceptabla effekter på hälsa och miljö och introducera växtskyddsmedel med låg risk eller alternativa metoder och tekniker

Aktiviteter med bäring på den här uppdragspunkten har genomförts inom ramen för Major use, som beskrivs ovan.

Föra en dialog med berörda intressenter och öka kunskapen om samhällsekonomiska effekter och övergripande miljöeffekter som växtskyddsmedelslagstiftningen medför

Lovang lantbrukskonsult AB har haft i uppdrag att undersöka och beskriva om försäkrings- eller ersättningssystem för att odla utan kemiska växtskyddsmedel kan tillämpas i Sverige. Slutrapporten levererades 2024.

Öka kunskapen hos myndigheter om odlingsförhållanden och diskutera med myndigheter, företag och intressenter om hur ändamålsenliga riskhanteringsåtgärder kan utformas. I detta ingår bland annat att diskutera effektiva doser

År 2018 inleddes en omfattande informationskampanj om att minska halter av växtskyddsmedlet diflufenikan¹⁶. Växtskyddsrådet fortsätter att följa effekterna av diflufenikankampanjen. Budskapet om behov av återhållsam användning av och förstärkt hänsyn har repeterats i Jordbruksverkets ogräsbrev under 2024.

Under 2017 och 2018 uppmärksammades att resthalter av ämnet prosulfokarb påträffats i svenskodlade äpplen i halter över resthaltgränsvärdet. År 2019 skärptes användningsvillkor för produkter med ämnet och kampanjen Säkert Växtskydd engagerades för informationsspridning. Växtskyddsrådet följer årligen upp resultat från Livsmedelsverkets provtagning.

Växtskyddsrådets arbetsgrupp, med syftet att föreslå lämpliga åtgärder som bidrar till att läckage av växtskyddsmedel från växthus till omgivningen minimeras, fortsätter sitt arbete kontinuerligt.

Hushållningssällskapet Halland har haft i uppdrag att sammanställa kostnadsposter för olika åtgärder vars syfte är att få läckage från växthus att upphöra. Sammanställningen syftar till att utgöra underlag för växthusföretagares stödansökningar för åtgärder. Arbetet presenterades i en rapport 2024.

Cascade AB har under 2024 haft i uppdrag att skapa underlag till illustrationer som tydligt beskriver växthusens konstruktioner, med bäring på risken för läckage av växtskyddsmedel. Illustrationerna kommer att publiceras samlat i en sammanfattande PM och tillgängliggörs via Växtskyddsrådets webbsida under våren 2025.

Öka kunskapen hos myndigheter, företag och intressenter om jordbruksdrift med syfte att förbättra prövningsprocessen utifrån praktiska odlingsperspektiv såsom årscyklar och växtföljd

Varje år träffas Växtskyddsrådet i ett fältnöte i syfte att ta del av olika verksamheters arbete med växtskyddsfrågor. Fältnötet 2024 genomfördes i Örebro län där rådet besökte lantbruksföretag för att diskutera social hållbarhet i växtskyddet.

Kommunikation

Sekretariatet lägger kontinuerligt upp material från Växtskyddsrådets möten och aktiviteter på [Växtskyddsrådets webbplats](#).

10.3 Uppnådda resultat

¹⁶ Diflufenikan är ett medel som används mot ogräs i spannmålsodlingar.

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Tillgänglighet av växtskyddsmedel för nya användningsområden	Odlare har kunnat bekämpa vissa insekter under odlingssäsongen 2024.
PM "Förstudie avseende Kemikalieinspektionens möjligheter att väga in nyttan och ekonomiska konsekvenser gentemot risk i enskilda beslut för växtskyddsmedel"	Ökad förståelse för växtskyddsmedelslagstiftningen och dess tillämpning.
PM "Tillgång till friskt spannmålsutsäde i fara"	Ökad kunskap om hur en befarad kommande brist på betningsmedel kan påverka livsmedelsproduktionen.
PM "Spaning precisionsbekämpning på Agritechnica 2023"	Ökad kunskap om teknikfronten inom precisionsbekämpning.
Tre rapporter med fördjupad analys kring skyddet av pollinatörer: <ul style="list-style-type: none"> "Minska och spåra riskerna med växtskyddsmedelsanvändning för pollinerande insekter i jordbrukslandskap" "Översikt av regleringar och stöd som berör skydd och främjande av pollinatörer" "Fördelning av växtskyddsmedelsmängder över året Sammanställning av statistik från undersökningarna om användning av växtskyddsmedel i jord- och trädgårdsbruket 2017 och 2021"	Ökad kunskap om hur skyddet för pollinerande insekter och andra arter kan öka i relation till växtskyddsmedelsanvändning i jordbrukslandskapet.
Rapporten "Kemikalieläckage från växthus - underlag för investeringsstöd och rådgivning"	Ökad kunskap om, behov av och kostnader för insatser som kan minska riskerna för läckage i olika växthustyper.
Rapporten "Odlare utan kemiska växtskyddsmedel – med kompensation för skördeförluster"	Kunskap om hur försäkringssystem för att minska användningen av växtskyddsmedel har utformats i några länder inom EU, samt förutsättningar att implementera liknande system i Sverige.
Besök i jordbruksföretag	Ökad kunskap kring praktisk jordbruksdrift hos rådets organisationer.

Beskrivning av uppnådda resultat

Flertalet aktiviteter som beskrivits ovan förväntas ge resultat under 2025 eller kommande år. Nedan listas resultat av aktiviteter som uppnåtts 2024.

Kemikalieinspektionens rådgivande grupp för användningsvillkor

Arbetet i gruppen bidrar till en bättre och effektivare dialog kring oklarheter i formulering av villkor i beslut om godkännande av växtskyddsmedel. Arbetet är förtroendeskapande på ett bredare plan och öppnar myndigheten för intryck från intressenter som berörs av beslut om godkännande av växtskyddsmedel.

Beaktande av faktiska nyttan av växtskyddsmedel i godkännandeprocessen

Kemikalieinspektionen har genomfört en förstudie och i en PM beskrivit de juridiska förutsättningarna för myndigheter att beakta behovet och nyttan i godkännandeprocessen. Arbetet ger förståelse för växtskyddsmedelslagstiftningen och dess tillämpning.

Precisionsbekämpning – teknikens framkant och utveckling

Växtskyddsrådet håller ögonen på precisionsbekämpningens framtid och möjligheter inom svenskt lantbruk. Många nyheter inom området presenteras på de stora jordbrukstekniska mässorna runt om i världen, bland annat på Agritechnica i Hannover i Tyskland 2023. Växtskyddsrådet har bidragit med att sammanfatta och sprida kunskap om tekniken.

Kunskapshöjande insatser kring precisionsbekämpning för rådgivare

Växtskyddsrådets webinarium om precisionsbekämpning ökar intresse för, och kunskap om, hur ny teknik kan användas för ökad hållbarhet i växtskyddet.

Ökat fokus på skydd av pollinerande insekter

Växtskyddsrådet har under 2024 genomfört en fördjupad analys kring skyddet av pollinatörer med bidrag från flera aktörer. Arbetet ger ökad kunskap om hur växtskyddsmedelanvändning varierar över tid och en beskrivning av hur det går att minska och spåra riskerna med växtskyddsmedelsanvändning för pollinerande insekter i jordbrukslandskapet.

Det strategiska arbetet med att kartlägga behov av och förbättrad tillgång till effektiva växtskyddsmetoder i den svenska växtodlingen, Major use-arbete

Arbetet har lett till att LRF med stöd från flera organisationer ansökt om dispens från kravet på produktgodkännande för insektsmedlet Nexide CS för användning mot fritflugor i årets odlingar av foder- och kärnmajs i delar av Sverige. Dispensen beviljades av Kemikalieinspektionen.

Tillgång till friskt spannmålsutsäde i fara

Växtskyddsrådets Major use-verksamhet har beskrivit vilka utsädesburna sjukdomar som kan komma att bli svåra att hantera. Brister kommer att påverka såväl den svenska som den europeiska marknaden. Arbetet ger underlag för framåtsyftande diskussioner om åtgärdsbehov.

Odla utan kemiska växtskyddsmedel – med kompensation för skördeförluster

Arbetet har gett kunskap om försäkrings- eller ersättningssystem för att odla utan kemiska växtskyddsmedel och förutsättningar för dess tillämpning i Sverige.

Kampanjen med sikte på sänkta halter av diflufenikan i skånska ytvatten

Analyserna från miljöövervakningen visar att medelhalter av diflufenikan i Skåne har sjunkit till ungefär samma nivå som gränsvärdet. Användningen av diflufenikan i det studerade området under säsongen 2023 hade ökat något jämfört med 2022, vilket också återspeglas av en tendens till något höjda halter i vatten 2023 jämfört med 2022. Informationsinsatser om förstärkt hänsyn har genomförts, bland annat via Jordbruksverkets utskick ”Ogräsbrev” och bekämpningsmedelsrekommendation för ogräsbekämpning.

Dialogarbetet är mycket uppskattat och har bidragit med bred förståelse för behov av förstärkt hänsyn vid användning av ämnet diflufenikan.

Kampanjen med sikte på att undvika förorening av skördar med prosulfokarb

Arbetet har bidragit till skärpta produktvillkor för berörda produkter och att informationsinsatser om förstärkt hänsyn har genomförts, bland annat via Jordbruksverkets utskick ”Ogräsbrev” och bekämpningsmedelsrekommendation för ogräsbekämpning. Under 2024 har inga otillåtna fynd av prosulfokarb har påträffats.

Kontinuerligt arbete med att minska läckage av växtskyddsmedel från växthus

Växtskyddsrådets arbete har lett till ökad kunskap om behov av, och kostnader för, insatser som kan minska riskerna för läckage i olika växthustyper.

Kommunikation

Växtskyddsrådets kommunikationsinsatser om genomförda aktiviteter har bidragit till spridning och ökad kunskap om precisionsbekämpning och utveckling av odlingssystem med hållbart växtskydd.

10.4 (Tidiga) effekter

Förväntade effekter

Ökad medvetenhet och kunskap: Spridningen av resultat och information om hållbara växtskyddsåtgärder kan öka medvetenheten och kunskapen hos lantbrukare, branschaktörer och allmänheten om olika tekniker, mätmetoder och risker kopplade till växtskyddsmedel inklusive skydd av pollinatörer.

Teknisk förbättring och effektivitet: Implementeringen av moderniserade tekniker och förbättrad utrustning inom växtskydd kan leda till ökad precision i bekämpningsarbetet, vilket i sin tur kan minska användningen av kemikalier och bidra till minskad miljöpåverkan.

Bättre förståelse för hållbarhet: Genom utvecklingen av indikatorer och mätmetoder för hållbart växtskydd kan lantbrukare och företag få en djupare förståelse för hur deras odlingssystem påverkar både miljön och deras ekonomi, vilket kan leda till en mer hållbar och diversifierad odling.

Potentiella bieffekter

Ekonomiskt incitament: Om teknikskiften och förändrade metoder visar sig vara ekonomiskt fördelaktiga för lantbrukare och företag, kan det skapa incitament för en bredare implementering, vilket i sin tur kan leda till en ökad spridning och långsiktig användning av dessa hållbara metoder.

Bredare samhällspåverkan: En ökad medvetenhet om miljöeffekterna av växtskyddsmedel kan sprida sig till samhället i stort, vilket kan leda till en ökad efterfrågan på och stöd för hållbara jordbruksmetoder och regleringar som främjar miljöhänsyn.

10.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Växtskyddsrådets uppdrag utgår ifrån Livsmedelsstrategins strategiska område Regler och villkor där det bland annat uttrycks att ett hållbart växtskyddsarbete är en förutsättning för att stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål uppnås. Enligt regeringens bedömning ska Växtskyddsrådet verka för att det finns god tillgång till effektiva växtskyddsmetoder som kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimerar riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö. Effektiva växtskyddsmetoder är en förutsättning för en ökad matproduktion i Sverige och de bidrar till en förbättrad livsmedelsförsörjning.

Växtskyddsrådet vill särskilt framhålla aktiviteterna under 2024 kopplat till hållbara odlingssystem, ökat skydd för pollinatörer, precisionsbekämpning och det strategiska Major use-arbetet som bidragande till måluppfyllelsen för det strategiska området.

Genom att flera olika aktörer bereds möjlighet att föra fram sina perspektiv och erfarenheter ökar förutsättningarna för att Växtskyddsrådets arbete bidrar till ökad konkurrenskraft med bibehållen eller ökad hållbarhet i de företag som producerar livsmedel i Sverige.

10.6 Slutsatser

Flera av de utredningar och aktiviteter som har genomförts eller påbörjats under 2024 är framåtsyftande, skapar möjligheter till utveckling och tar sikte på långsiktiga lösningar för hållbart växtskydd i enlighet med livsmedelsstrategins målsättning. Livsmedelsstrategin manar till engagemang och insatser från såväl myndigheter som livsmedelskedjans företag, intressenter och organisationer. Växtskyddsrådet är i detta en viktig plattform för att skapa samsyn och prioritering i arbetet kring växtskyddsfrågor.

Kombinationen av det täta samarbete som det delade sekretariatet mellan Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen innebär och de insatser som de deltagande organisationerna i Växtskyddsrådet bidrar med utgör grunden för en konstruktiv samverkan. En god samverkan med berörda aktörer är viktig då Växtskyddsrådets arbete är långsiktigt inriktat på att bidra till måluppfyllelse inom Livsmedelsstrategin.

10.7 Fortsatt arbete

Växtskyddsrådet arbetar kontinuerligt i enlighet med de aktiviteter som finns i den gemensamt utarbetade handlingsplanen, som har sin utgångspunkt i och följer samma struktur som uppdragets utformning. Flera aktiviteter som beskrivs ovan fortsätter under

2025. En utgångspunkt för Växtskyddsrådets arbete är att generera och använda kunskap i utvecklingsarbete framåt.

Tillgången till hållbara och effektiva växtskyddsmetoder är särskilt angeläget framåt. I Växtskyddsrådets nuvarande uppdrag ingår det strategiska arbetet med att kartlägga behoven av och tillgången till effektiva växtskyddsmetoder i den svenska växtodlingen (Major use-arbetet). Sverige är en liten marknad vilket påverkar tillgängligheten till effektivt växtskydd och hela branschen behöver samverka för att klara denna utmaning.

Likt trädgårdsproduktionen som årligen stöttas med 6 miljoner i Minor Use-medel saknar allt oftare grödor inom växtodlingen i Sverige effektiva växtskyddsmetoder. Växtodlingsgrödor så som majs, åkerbönor, ärter, sockerbetor och vårraps är arealmässigt små ur ett marknadsperspektiv vilket numera tydligt påverkar tillgången till växtskydd. Jordbruksverket bedömer därför att Sveriges växtodling nu befinner sig i ett läge där även Major use-verksamhet behöver resurser för att säkerställa tillgången till effektiva växtskyddsmetoder.

Jordbruksverket föreslår att Växtskyddsrådet fortsatt ansvarar för det strategiska arbetet med att kartlägga behoven i växtodlingen men att verksamheten att avgöra vilka växtskyddsmetoder som ska stöttas genom till exempel fältförsök och ansökningar särskiljs och läggs på Jordbruksverkets växtskyddscentraler. Jordbruksverkets bedömning är att det kommer att behövas ytterligare resurser för arbetet med Major use.

Utöver ovanstående har Växtskyddsrådet, utifrån tidigare genomförda aktiviteter, gemensamt prioriterat att arbeta vidare med frågor om precisionsbekämpning och hållbart växtskydd.

Den främsta målgruppen för Växtskyddsrådets arbete är Sveriges växtodlare och trädgårdsföretagare.